

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, obor Sociologicko - ekonomická studia

Bakalářská práce

Natálie Pazderová

Úroveň života v seniorském věku

Quality of life in senior age

Praha, 2018

Vedoucí práce: Ing. Martina Sieber, Ph.D.

Poděkování

Autorka tímto děkuje Ing. Martině Sieber, Ph.D. za vedení své bakalářské práce, za ochotný přístup a uskutečněné konzultace.

Autorka chce dále poděkovat respondentům, se kterými byly udělány případové studie v podobě rozhovorů, pomocí nichž byly doplněny informace zpracované v této bakalářské práci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma Úroveň života v seniorském věku napsala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 28. 4. 2018

.....
podpis (Natálie Pazderová)

Anotace

Bakalářské práce Úroveň života v seniorském věku zjišťuje úroveň a kvalitu života seniorů v České republice. Práce je zaměřena na finanční situaci českých důchodců, na to, zda si se svými finančními prostředky mohou dopřát kvalitní život. Pod pojmem „kvalita života“ rozumíme uspokojení primárních potřeb, ale i druhotných potřeb, jako je například kulturní vyžití a možnost rozvoje osobních zájmů.

Práce bude zjišťovat tyto finanční možnosti seniorů, dále pomoc od státu a také výše výdajů seniorů, které budou doplněny případovými studii v podobě rozhovorů s penzisty.

Výsledkem práce bude zodpovězení výzkumné otázky o úrovni života seniorů v České republice. Situace českých seniorů bude porovnána i s ostatními státy.

Klíčová slova: úroveň života, kvalita života, senioři, rozpočty, důchody, finanční možnosti

Abstract

The bachelor thesis about a Quality of life in senior age is about a level and a quality of life of seniors in the Czech republic. The bachelor thesis is focused on a financial situation of czech seniors and possibilities of the quality of life with senior's financial budgets. The word „Quality of life“ means a satisfaction of every person's need. The czech seniors should be able to satisfy their primary basic needs as well as secondary needs which include culture and personal interests.

The bachelor thesis will find out the financial possibilities of seniors, the government fund and the financial expenses of seniors. These informations will be complemented by the interviews with seniors.

The result of this bachelor thesis will be the answer to the question about a quality of life of seniors in the Czech republic. The situation of czech seniors will be compared with another countries.

Keywords: quality of life, seniors, budgets, pension, financial possibilities

Obsah

Úvod	7
1 Stárnutí populace	9
1.1 Odchod do důchodu dle věku	10
2 Výše starobních důchodů	15
2.1 Příspěvky na péči	17
3 Formy bydlení	18
3.1 Domov pro seniory	18
3.2 Domov s pečovatelskou službou	19
3.3 Život v rodině	19
4 Pojem stáří a pohled na něj	20
5 Úloha státu v péči o seniory	21
5.1 Podpora domácí péče	21
5.2 Podpora terénních služeb	22
5.3 Valorizace důchodů	23
5.4 Příspěvky na léky	24
5.5 Dobrovolnická činnost pro seniory	24
6 Finanční problémy seniorů - zadluženost	26
6.1 Genderové rozdíly ve finanční situaci seniorů	27
7 Srovnání úrovně života seniorů v ČR s ostatními státy	28
8 Metodologie	30
9 Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou Mariánské Lázně	32

9.1 Domov pro seniory	32
9.1.1 Výše cen za ubytování.....	32
9.2 Dům s pečovatelskou službou	33
10 Domov pro seniory Chodov	35
10.1 Výše cen za ubytování.....	35
11 Porovnání důchodů a cen pronájmů bytů	36
12 Finanční rozpočty seniorů	38
12.1 Paní Noemi D.	39
12.2 Pan Jaroslav J.	40
12.3 Pan Jan Š.....	41
12.4 Paní Marie H.....	42
12.5 Paní Miroslava E.	43
12.6 Manželé Josef a Jaroslava P.	44
12.7 Manželé Václav a Marie K.....	46
12.8 Zhodnocení výsledků rozhovorů	47
Závěr	50
Zdroje	53
Seznam příloh.....	58
Příloha 1.....	58

Úvod

Tématem bakalářské práce je zjištění úrovně života v seniorském věku v České republice. Ze společenského hlediska se jedná o aktuální téma, neboť se týká každého a otázku úrovně stáří je potřeba řešit již v mladším věku života. Téma je relevantní z ekonomického hlediska, ale i ze sociologického hlediska, kdy hlavním důvodem pro řešení tématu je stárnutí populace. Lidí ve starším věku přibývá a je potřeba zajímat se o jejich kvalitu života a úroveň zajištění péče o ně.

Z hlediska řešení je téma významné, neboť se prodlužuje střední délka života a stoupá počet seniorů (ČSÚ, 2012, cit. dle Dvořáčková, 2012). Jedná se tedy o již výše zmíněný sociologický jev „stárnutí populace či šedivění populace.“ Tento vývoj obyvatel má a bude mít nadále dopad na sociální systémy v našem státě. Od 20. století se délka života prodloužila zhruba o třicet let (ČSÚ, 2012, cit. dle Sak & Kolesárová, 2012). Z dosavadní literatury a médií je možné si všimnout, že se méně probírá dopad stárnutí populace na sociální systémy, jako jsou například domovy důchodců. Je i potřeba v této oblasti racionálně posoudit stav důchodců pro umístění do těchto zařízení a naopak mu zabránit, pokud to fyzický a duševní stav nevyžaduje. V poslední době se otevírají nové možnosti péče, jako je například pečovatelská služba, na kterou dostává senior příspěvky dle stupně zdravotního omezení.

Další oblastí, ze které je ohledně tématu potřeba vycházet je financování sociálních služeb, které je založeno na více faktorech – stát, rodina, občané atd. Z hlediska státu se jedná především o výši důchodů, která se liší podle vykonávaného zaměstnání. Vzhledem k tomu, že se výše platů liší v jednotlivých krajích, liší se pak většinou i výše penze (podle stránek České správy sociálního zabezpečení až o 1000 Kč). Průměrný důchod činí 11 400 Kč měsíčně od roku 2016. V roce 2006 byla například tato průměrná výše cca 8 200 Kč. Důležité je ovšem poukázat na to, že průměrnou výši o částce 8 200 Kč z roku 2006 pobírají někteří senioři i dnes, což rozevírá sociální nůžky. Ve financích se také odráží skutečnost, zda žije senior sám, v páru, v sociálním zařízení či u rodiny. V České republice je časté, že lidé v důchodovém věku brigádne stále pracují, aby si zajistili lepší kvalitu života. Dalším důvodem je i udržení sociálních kontaktů, které značně ovlivňují psychiku seniorů.

Na základě dosavadních informací byla stanovena výzkumná otázka: Jaká je úroveň života seniorů v České Republice? Pod pojmem „úroveň života“ je zde zahrnována zejména

finanční situace seniorů, dále jejich postavení ve společnosti a možnosti pomoci od státu a okolí. S tím souvisí i další otázka, zda senioři v našem státě mají kvalitní život (pojem kvalita života je vysvětlený ke konci úvodní kapitoly).

Cílem práce je tedy zjistit dostatečnost péče o seniory v České republice, jaké mají možnosti, jak jim pomáhá stát. Práce bude řešena i z finančního hlediska, půjde tedy o výše důchodů v našem státě a o následné zkoumání toho, zda je výše financí dostatečná pro kvalitní život ve stáří, jaké slevové možnosti a příspěvky poskytuje státní zabezpečení. Kromě finančního zabezpečení se práce bude zabývat i tím, jak se svými financemi senioři v našem státě hospodaří. Pokud je výše důchodu dostatečná, bude se autorka zajímat i o to, zda svých financí umějí patřičně využít a dopřát si kvalitní život.

Práce bude zpracována jako přehledová. Bude tedy pracováno s literaturou a internetovými zdroji. Praktickou část bude v práci reprezentovat zpracování rozpočtu seniora s průměrnou výší důchodu, budou v tom zahrnuty položky, které musí pravidelně platit. Zpracovaný rozpočet by tedy měl ukázat finanční možnosti spojené s kvalitou života. Rozpočet bude zpracován na základě předchozího rozhovoru se seniory, kteří mohou poskytnout i další informace ohledně života ve stáří.

Autorka se domnívá, na základě dosavadních informací, že většina důchodců v České republice si může dopřát průměrný život (zajištění základních potřeb), ovšem bez možnosti větších úspor. Kvalitu života seniorů bude ovlivňovat styk s rodinou a místo kde žijí – vlastní domov či domov pro seniory.

Zpracováním tématu se přispěje ke zjištění úrovně života ve stáří a péči s tím spojenou v našem státě. Práce poukáže na to, jak důchodce vyžije s průměrným měsíčním důchodem, a zda si v rámci této finanční výše může dopřát i kulturní vyžití. Očekává se, že půjde spíše o méně nákladné kulturní vyžití. Důchodci, kteří udržují styky s rodinou, budou mít více kvalitní život z finančního i psychického hlediska.

Pojmem „kvalitní život“ seniora rozumíme dostatečné finanční zabezpečení, možnost spořit peníze na kulturní i jiné vyžití, mít dobré postavení ve společnosti a mít zajištěné všechny životní potřeby, včetně základních i druhotných, jako jsou osobní zájmy a činnosti. Práce se bude zabývat i angažovaností státu v této oblasti. Z pohledu ekonomie zahrnuje „kvalita“ především finanční situaci, ze společenského hlediska hodnotíme kvalitu po racionální i emoční stránce (Hnilica, 2006).

1 Stárnutí populace

Jak již bylo popsáno v úvodu, populace stárne a je na místě řešit otázku kvality života ve stáří, neboť seniorů v naší společnosti přibývá. Otázka stáří je důležitá i z pohledu jednotlivce, neboť je nutné zajistit dostatečnou úroveň života každému jedinci ve společnosti.

Stárnutí populace je jev, kdy dochází ke zvyšování podílu starších osob v celkové populaci. K tomuto jevu dochází od poloviny 20. století ve větší či menší míře téměř ve všech rozvinutých zemích světa („Stárnutí“, n.d.).

V průběhu první poloviny 21. století se počet osob věkem nad 65 let zhruba zdvojnásobí. Z jedné šestiny populace, kterou tyto osoby tvoří, se tak stane jedna třetina. Věková kategorie seniorů tedy jako jediná věková kategorie stále poroste. Změny ve věkovém složení jsou pro celkový vývoj mnohem podstatnější než jen početní růst či pokles. Poroste index stáří, podle projekcí připadne v roce 2063 na sto dětí 227 seniorů, což činí dvojnásobný nárůst (ČSÚ, n.d., cit. dle Němečková&Šimek&Štyglerová, n.d.).

I v samostatné kategorii seniorů nad 65 let nastávají změny. Roste počet osob nad osmdesát let. Do roku 2050 budou lidé nad osmdesát let představovat značnou část seniorské populace. V České republice budou tito lidé tvořit 33,9 % populace a v Německu dokonce 44,1 % (ČSÚ, 2012, cit. dle Raška, 2013).

„Stagnaci početního vývoje staršího obyvatelstva ovlivnila i vysoká intenzita úmrtnosti od středního věku v letech 70. a 80., naopak vývoj úmrtnosti ve středním a vyšším věku po roce 1990 se začíná projevovat jako faktor přispívající k početnímu růstu seniorů.“ (ČSÚ, 2004, cit. dle Mašková, 2006).

Pokračující stárnutí po roce 1990 charakterizuje růst průměrného věku o více než tři roky (z 36,3 na 39,8 let věku), což je podstatným posunem. Počet seniorů ve věku nad 65 let se v České republice v současnosti blíží počtu dětí do 15 let, v případě porovnání počtu dětí a osob ve věku nad 60 let dochází k převaze těchto starších osob již od roku 1997 (ČSÚ, 2004, cit. dle Mašková, 2006).

Tyto statistické údaje jsou zásadní rovněž i pro ekonomickou a finanční oblast. Ekonomické důsledky se projevují a budou projevovat zejména v oblasti zdravotní a sociální péče, rovněž i v důchodech. Do roku 2008 byly podle statistik Českého statistického úřadu (2012) důchodové účty České republiky v přebytku, od roku 2009 však peníze na těchto účtech

klesají, příčinou byla i v tomto období probíhající ekonomická krize. Deficit bude spíše stále narůstat. V roce 2060 by částka potřebná na výplatu důchodů měla být až o 60% vyšší než je úhrn vybraného pojistného (Raška, 2013).

Důležitou oblastí je i již výše zmíněná zdravotní péče, poměr nákladů k úhrnu vybraného pojistného roste, což je pravděpodobné vzhledem ke zvyšujícímu se věku populace. Lidé ve starším věku spotřebují více nákladu na zdravotní péči než lidé mladší. Ovšem růst nákladů na zdravotní péči není ještě tak závratný jako růst finanční zátěže důchodových systémů (Raška, 2013).

1.1 Odchod do důchodu dle věku

Starobní důchod patří mezi dávky důchodového pojištění. Odchod do důchodu je podmíněn dosažením určitého věku a získáním potřebné doby tohoto pojištění. Procentní výměra důchodu se stanovuje individuálně.

Zásadní otázkou v odchodu do důchodu podle věku je hranice dosažení 65. roku věku života. Okolo této hranice se současně stále debatuje. Vládní koalice tuto hranici střídavě podporují či nepodporují a vyjadřují se pro prodloužení věku odchodu do důchodu („Věk odchodu do důchodu,“ n.d.). Současně v roce 2017 byla schválena novela zákona o horní hranici odchodu do důchodu, která tedy činí 65 let věku (Změny zákonů, 2017, cit. dle Hájková, 2017). Pokud se ale statisticky i nadále bude potvrzovat, že se průměrná délka dožití zvyšuje, může se horní hranice zvyšovat. Nové propočty budou provedeny v roce 2019 (Změny zákonů, 2017, cit. dle Hájková, 2017).

Současně se rovněž i zrychlilo tempo ohledně sjednocení důchodového věku mužů a žen. Dříve platilo, že žena odchází do důchodu tím dříve, pokud má více dětí. Ale tyto rozdíly se postupně snižují a mají se snižovat až k úplnému sjednocení bez závislosti na počtu dětí i na pohlaví („Věk odchodu do důchodu,“ 2014).

Níže je uvedena tabulka č. 1 - Odchod do důchodu dle roku narození, pohlaví a počtu dětí. Vždy lze vyčíst věk odchodu do důchodu, roky a měsíce. Tabulka č. 1 je rozdělena do tří částí, podle roku narození. Rozdělení bylo uděláno z důvodu větší přehlednosti tabulky a lepší orientaci

pro čtenáře, neboť množství údajů v tabulce je obsáhlé. Přelomové roky narození, které ukazují zásadní změnu, jsou vyznačeny červeně.

Tabulka č. 1

Odchod do důchodu dle roku narození, pohlaví a počtu dětí

1. část (rok narození 1950 – 1970)

Rok narození	Muž	Žena bez dětí	Žena 1 dítě	Žena 2 děti
1950	62+6	61	59+8	58+4
1951	62+8	61+4	60	58+8
1952	62+10	61+8	60+4	59
1953	63	62	60+8	59+4
1954	63+2	62+4	61	59+8
1955	63+4	62+8	61+4	60
1956	63+6	63+2	61+8	60+4
1957	63+8	63+8	62+2	60+8
1958	63+10	63+10	62+8	61+2
1959	64	64	63+2	61+8
1960	64+2	64+2	63+8	62+2
1961	64+4	64+4	64+2	62+8
1962	64+6	64+6	64+6	63+2
1963	64+8	64+8	64+8	63+8
1964	64+10	64+10	64+10	64+2
1965	65	65	65	64+8
1966	65+2	65+2	65+2	65+2
1967	65+4	65+4	65+4	65+4
1968	65+6	65+6	65+6	65+6
1969	65+8	65+8	65+8	65+8
1970	65+10	65+10	65+10	65+10

2. část (rok narození 1971 – 1990)

Rok narození	Muž	Žena bez dětí	Žena 1 dítě	Žena 2 děti
1971	66	66	66	66
1972	66+2	66+2	66+2	66+2
1973	66+4	66+4	66+4	66+4
1974	66+6	66+6	66+6	66+6
1975	66+8	66+8	66+8	66+8
1976	66+10	66+10	66+10	66+10
1977	67	67	67	67
1978	67+2	67+2	67+2	67+2
1979	67+4	67+4	67+4	67+4
1980	67+6	67+6	67+6	67+6
1981	67+8	67+8	67+8	67+8
1982	67+10	67+10	67+10	67+10
1983	68	68	68	68
1984	68+2	68+2	68+2	68+2
1985	68+4	68+4	68+4	68+4
1986	68+6	68+6	68+6	68+6
1987	68+8	68+8	68+8	68+8
1988	68+10	68+10	68+10	68+10
1989	69	69	69	69
1990	69+2	69+2	69+2	69+2

3. část (rok narození 1991 – 2008)

Rok narození	Muž	Žena bez dětí	Žena 1 dítě	Žena 2 děti
1991	69+4	69+4	69+4	69+4
1992	69+6	69+6	69+6	69+6
1993	69+8	69+8	69+8	69+8
1994	69+10	69+10	69+10	69+10
1995	70	70	70	70
1996	70+2	70+2	70+2	70+2
1997	70+4	70+4	70+4	70+4
1998	70+6	70+6	70+6	70+6
1999	70+8	70+8	70+8	70+8
2000	70+10	70+10	70+10	70+10
2001	71	71	71	71
2002	71+2	71+2	71+2	71+2
2003	71+4	71+4	71+4	71+4
2004	71+6	71+6	71+6	71+6
2005	71+8	71+8	71+8	71+8
2006	71+10	71+10	71+10	71+10
2007	72	72	72	72
2008	72+2	72+2	72+2	72+2

Zdroj: Věk odchodu do důchodu, 2014

Z tabulky lze vyčíst, že věk odchodu do důchodu u žen i mužů neustále narůstá. Je jasné vidět, že i klesá vliv počtu dětí na věk odchodu do důchodu u žen. U žen narozených v roce 1950 činil rozdíl 16 měsíců odchodu do důchodu. Ženy, které měly dvě děti, odcházely do důchodu o šestnáct měsíců dříve, než ženy, které měly jedno dítě. U žen narozených v roce 1966 už tento rozdíl nebude žádný, jak je vidět v tabulce.

Rovněž zanikne i rozdíl mezi muži a ženami. Již u lidí narozených v roce 1957 naprosto zaniká pohlavní rozdíl (týká se mužů a bezdětných žen). Z tabulky je vidět, že se horní hranicí 65 let věku odchodu do důchodu neřídí. Takto uvedená léta odchodu do důchodu jsou v případě, že se nadále bude statisticky potvrzovat prodlužování délky života.

2 Výše starobních důchodů

Výše starobních důchodů závisí na počtu odpracovaných let a na potřebné době pojištění, která se stále prodlužuje. Pokud člověk dosáhl důchodového věku před rokem 2010, činila povinná odpracovaná léta pro nárok na starobní důchod v základní výměře 25 let. Tato doba postupně narůstá. Nyní, pokud člověk dosáhl důchodového věku v roce 2017, nutná odpracovaná léta jsou 33 let, v roce 2018 to stoupne až na 35 let („Starobní důchody,“ n.d.).

Minimální měsíční výše starobního důchodu přiznaného v roce 2017 činí 3320 Kč. Tato částka je složena z minimální výše procentní výměry důchodu podle zákona o důchodovém pojištění, která je 770 Kč. K procentní výměře důchodu náleží ještě základní výměra, která je pro všechny stejná, tj. 2 550 Kč („Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu,“ n.d.).

Průměrná výše starobního důchodu vypláceného mužům byla přibližně o 2 300 Kč vyšší než u důchodů pobíraných ženami. Muži v roce 2017 pobírají důchod ve výši 13 033 Kč měsíčně, ženy pak ve výši 10 728 Kč („Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu,“ n.d.).

V roce 2017 je pravidelně, tj. měsíčně vypláceno v České republice 2 396 032 důchodů (ČSÚ, 2017, cit. dle „Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu,“ n.d.). Když toto číslo porovnáme s počtem obyvatel v naší zemi, vychází z toho, že seniorskou populaci tvoří zhruba jedna pětina obyvatel.

Především však výše důchodu závisí na výši pobíraného platu v zaměstnání. Zajímavou oblastí ve výši důchodů je pak i navyšování důchodu procentuálně. Tento fakt, že jsou důchody navyšovány procentuálně a výše navýšení se tak odvíjí od stávajícího důchodu, může podpořit rozevírající se „sociální nůžky“ mezi důchodci, neboť lidé s nižším starobním důchodem nemají šanci na větší navýšení, jelikož jejich základní důchod je nízký.

Pokud zprůměrujeme průměrnou výši důchodů mužů a žen, je tato částka 11 400 Kč měsíčně. Ovšem je nutné podotknout, že na tuto částku nedosahuje polovina z osob pobírajících starobní důchod. Jen desetina důchodců pobírá měsíčně částku vyšší než 14 000 Kč a jedná se převážně o muže (ČSÚ, 2015, cit. dle Klička, 2015). Nadprůměrný důchod je vyplácen více než 679 tisícům důchodců. Naopak nejnižší důchody, jejichž výše se pohybuje lehce nad 3000 Kč měsíčně (v roce 2015 byla tato měsíční výše 3 210 Kč), pobírá zhruba 6000 obyvatel České republiky. Jedná se o lidi s velmi nízkými nebo žádnými příjmy v období práce (ČSÚ, 2015, cit. dle Sovová, 2016).

Níže je uvedená tabulka s údaji o výši důchodů a k tomu je přiřazen počet důchodců danou výši pobírající.

Tabulka č. 2

Počet vyplácených důchodů dle finanční výše

Výše důchodu	Počet vyplácených důchodů
9 000 až 9 999 Kč	250 544
10 000 až 10 999 Kč	299 932
11 000 až 11 999 Kč	287 615
12 000 až 12 999 Kč	253 497
13 000 až 13 999 Kč	188 133

Zdroj: ČSSZ, 2016

Pozn.: Senioři pobírající penzi v rozmezí od 3000 do 8999 Kč a senioři s penzí nad 14 000 Kč nejsou v tabulce zahrnuti, neboť statisticky se jedná o menšinu. Podrobnější informace jsou uvedeny v textu.

Je nutné také podotknout, že průměrný důchod v naší státě netvoří ani polovinu průměrné mzdy, což poukazuje na následné poklesnutí životní úrovně, pokud člověk ukončí své zaměstnání a stane se závislým na starobním důchodu.

Naopak nejvyšší penze v České republice činí přes sto tisíc měsíčně a tuto částku pobírá jeden člověk. Penzi v rozmezí od čtyřiceti do devadesáti tisíc korun pak pobírá 96 Čechů (ČSÚ, 2016, cit. dle Sovová, 2016). Takto vysoké penze však byly přiznané zákony platnými do roku 2015 a v současnosti být přiznané dalším seniorům nemohou z důvodů stanovení horní hranice pojistného a existenci dalších redukčních hranic.

2.1 Příspěvky na péči

Tato podkapitola obsahuje informace o příspěvcích na péči. Příspěvky nesouvisí přímo s výší důchodu, ale z hlediska finančního rozpočtu seniora jsou významné, proto je tato podkapitola relevantní k hlavní kapitole o výši důchodů a je zde zmíněna.

Příspěvky na péči od států jsou rozděleny do čtyřech stupňů. Jsou poskytovány osobám, které z důvodu dlouhodoběji nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc od jiných osob. První stupeň činí 880 Kč měsíčně a jedná se o lehkou závislost na pomoci druhých.

Druhý stupeň znamená středně těžkou závislost a finanční výše příspěvku je 4 400 Kč. Těžká závislost je zařazena do třetího stupně a činí nárok na 8 800 Kč měsíčně. Čtvrtý stupeň pobírají lidé, kteří jsou plně závislí na péči, jedná se o výši 13 200 Kč měsíčně („Příspěvek na péči o osobu blízkou,“ 2017).

Poskytovatelem pomoci, na kterou je příspěvek určen, může být pečovatelská služba, odlehčovací služba, domov pro seniory nebo pečující blízká osoba či asistent sociální péče.

3 Formy bydlení

Senioři mají vícero možností bydlení. Senioři, kteří nemají závažnější zdravotní obtíže a zvládnou se o sebe starat sami, mohou zůstat ve vlastních domovech. Pro ty, kteří potřebují služby ostatních, jsou na místě domovy pro seniory a domovy s pečovatelskou službou, nebo sdílí domácnost se svými rodinami.

3.1 Domov pro seniory

Domov pro seniory je zařízení, ve kterém je o seniora kompletně postaráno. Je zajištěna celodenní strava, pomoc s hygienou, úklid, prádelna, podávání léků a další služby. Avšak cenově je tato forma bydlení náročnější, poplatky činí téměř celý měsíční důchod klienta. Pokud klient pobírá příspěvek na péči od státu, je tento příspěvek plně odevzdáván ze zákona pečovatelskému zařízení domova. Povinně musí klientovi zůstat 15 % z jeho starobního důchodu na osobní potřeby. Pokud je platba za pobyt a za stravu v domově pro seniory vyšší než je důchod seniora, pak tuto částku mohou doplatit příbuzní seniora v podobě smluvního doplatku. Pokud rodina a jiní příbuzní nemají na doplatek finanční možnosti, doplácí chybějící částku sociální úřad („Některé okamžiky života v domově pro seniory,“ 2015).

Pozitivem domovů pro seniory je poměrně dobrý sociální život s dalšími klienty, kteří domov sdílí. Senior může vykonávat různé aktivity, které se konají přímo v domově, dochází tak k podpoře sociálních vazeb mezi klienty domova. Navíc je domov pro seniory bezpečné místo, kde senior nikdy není sám, je o něj postaráno v případě vyskytlých problémů. Proto jsou přednostně v těchto zařízeních ubytováváni lidé, kteří mají nějaké fyzické či psychické omezení (např. Alzheimerova choroba).

Domovů pro seniory je v České republice velké množství, nacházejí se v každém kraji. Celkově je v našem státě podle Českého statistického úřadu 491 domovů pro seniory s různou kapacitou osob (2013). To se odvíjí od počtu obyvatel regionu a zájmu klientů.

Problémem domovů pro seniory jsou také počty zaměstnanců. Často počet sociálně – zdravotnického personálu neodpovídá počtu klientů. Tento fakt pak stěžuje naplnění plné péče seniorům, hlavně pokud se jedná o seniory upoutané na lůžko po celý den (Gajdušková, 2015).

Zkoumání života seniorů v domovech pro seniory se stává důležitějším zejména proto, že se prodlužuje délka života a bude tedy přibývat lidí, které budou potřebovat péči o zajištění svých každodenních potřeb (Dvořáčková, 2012).

3.2 Domov s pečovatelskou službou

Dalším typem ubytování je domov s pečovatelskou službou. Jedná se o samostatné bytové jednotky. Tento typ bydlení je vhodný pro lidi, kteří se o své základní potřeby dokáží postarat sami. Jako pomoc využívají pečovatelskou službu, která do bytů pravidelně dochází, je to po domluvě na objednání. Pečovatelská služba klientům zajišťuje pomoc s domácími pracemi, nákupy, doprovody k lékařům.

3.3 Život v rodině

Přibližně 80 tisíc rodin v České republice pečuje každodenně o své seniory, dalších 120 tisíc rodin pomáhá seniorům občasně. Občasná péče zabírá rodinám zhruba 28 hodin týdně, u každodenní péče, která je nezbytná, je to již 62 hodin (Jiříčka, 2013).

Rodinná péče se považuje za výhodnou zejména proto, že dokáže přizpůsobit péči individuálním potřebám seniora, navíc jsou senioři v osobnějším prostředí, které většinou znají a jsou na něj zvyklí. Problémem je tady spíše pak život samotné rodiny, které chybí společenské uznání, že se o seniora stará a také čas na osobní volno. Proto i nadále klesá počet rodin, které mají seniora v domácí péči (Jiříčka, 2013).

Život v rodině je výhodný po stránce udržování kontaktů s rodinou, které jsou pro seniora velmi důležité. Nutná péče zajišťuje pravidelný kontakt, ke kterému v domovech pro seniory nemusí docházet, neboť rodina ví, že je tam o seniora zcela postaráno a není tedy, co se péče týče, závislý na rodině.

4 Pojem stáří a pohled na něj

Stáří je nedílnou součástí života, je jednou z jeho fází a podléhá formativním vlivům prostředí. Postoj společnosti ke stáří se přirozeně vyvíjí a mění. Dnešní moderní společnost je zaměřená na individualizaci a samostatnost jedince, tedy nezávislost. Pokud se však člověk stane seniorem, ztrácí svou nezávislost, neboť ztrácí určitou společenskou roli, která byla spojena například jeho zaměstnáním. Senior tedy nemá jasnou roli, čímž se stává závislým na okolí. (Dvořáčková, 2012).

Stářím se zabývají mnohé organizace a státní správy, neboť si uvědomují stárnutí populace. Důraz je kladen především na zkoumání a zlepšování kvality života ve stáří. Ministerstvo práce a sociálních věcí vytvořilo dokument: „Národní program přípravy na stárnutí v období let 2013 až 2017 (Kvalita života ve stáří).“ Program se zabývá oblastmi, na které je potřeba se zaměřit, aby prostřednictvím nich došlo k zlepšení kvality života ve stáří. Jde o oblasti zaměřené například na aktivní stárnutí, zdravotní péči ve stáří, komunity zaměřené a vstřícné ke stáří, dále oblast rodinných kontaktů a ochrana lidských práv. Dalšími podoblastmi jsou i rozvoj virtuálních univerzit třetího věku, založení age – managementu a využití životních zkušeností seniorů a moudrosti seniorů ve společnosti. Program tedy řeší i další vzdělávání a rozvoj seniorů, stanovuje podmínky pro jejich zaměstnávání v důchodovém věku a tím se snaží zabránit jejich izolaci a napomáhá aktivnímu způsobu života seniorů („Národní program přípravy na stárnutí na období 2013 až 2017,“ 2012).

Ale i přes zlepšování kvality stáří v našem státě prostřednictvím různých programů, může i nadále ze strany mladších generací přetrvávat ageismus, kdy je stáří vnímané jako horší či méně kvalitní fáze života (Haškovcová, 2012). Další problémovou oblastí je tzv. „dvojitý standart stárnutí.“ Jedná se o situaci, kdy jsou starší ženy posuzovány ještě hůře než starší muži. Stárnutí je podle socioložky Lucie Vidovicové (2017) horší pro ženy z důvodu kladení většího důrazu na vzhled. Problémem může být i pozitivní diskriminace seniorů, kdy jsou senioři omezováni z důvodu, že se jim okolí snaží pomoci a vykonává za ně činnosti, které by zvládli sami.

Základním východiskem pro zlepšení kvality stáří je podle Vidovicové (2017) změna postoje společnosti ohledně vnímání fáze stáří. Stáří nemá být vnímáno jako méněcenná fáze života, nemají být podporovány stereotypy o seniorech. Zlepšením postoje se značně přispěje ke zlepšení role seniora ve společnosti a tím se i zaručí kvalitnější život.

5 Úloha státu v péči o seniory

V této kapitole bude objasněna role a funkce státu v oblasti péči o seniory. Stát v ní hraje významnou úlohu, a to zejména v oblasti financování v podobě příspěvků na péči, které podporují domácí péči o seniory i rozvoj terénních služeb.

5.1 Podpora domácí péče

Úloha státu v péči o seniory je velmi významná. Především se jedná o finanční podporu v rámci příspěvků na péči, které jsou přidělovány vždy v určité výši podle stupně závislosti na péči druhé osoby (viz podkapitola 2.1).

Ohledně příspěvků na péči je podstatný právě se projednávající návrh na zvýšení výše těchto příspěvků. Podle tohoto návrhu by od roku 2018 mohli nejvážněji postižení senioři dostávat příspěvek až o šest tisíc korun vyšší. To znamená, že příspěvek na péči čtvrtého stupně by z aktuální částky 13 200 Kč mohl stoupnout na 19 200 Kč („Příspěvek na péči by mohl stoupnout až na 19 200 Kč,“ 2017). Ovšem tuto částku by pobírali jen senioři, kteří by měli opatrování v domácím prostředí. Tímto vyhrazením chce Ministerstvo práce podpořit rodiny pečující o seniory doma a zároveň chce podpořit i služby v terénu, jako jsou například pečovatelské služby, které k seniorům po domluvě pravidelně dochází. Zvýšení příspěvku by usnadnilo domácí péči o seniory a značně by zvýhodnilo i blízké osoby, které jsou kvůli péči často nuceno opustit své zaměstnání a zároveň nuceni izolovat se od sociálního života. Zlepšilo by to jejich společenskou roli. Seniorům, kteří jsou umístěny v domovech pro seniory či jiných ústavních zařízeních, se výše příspěvku na péči nezvýší a částka zůstane stále stejná („Příspěvek na péči by mohl stoupnout až na 19 200 Kč,“ 2017).

Touto navrhovanou novelou chce stát podpořit péči o seniora doma a pečovatelské služby docházejících za seniory do vlastních domovů.

5.2 Podpora terénních služeb

Oblast terénních služeb je rovněž velmi důležitá, její rozvoj je podporován ze strany státu, ale i ze strany samotných seniorů.

Na sociální služby je ze státního rozpočtu uvolňováno ročně 7,3 miliard korun, z čehož 40% připadá právě na seniory. Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví doporučení krajům, aby bylo více z těchto služeb uvolňováno na terénní služby, poskytujících péči seniorům („Stát chce podpořit sociální služby, které umožní seniorům žít co nejdéle doma,“ 2014).

Pečovatelské služby podporuje i Rada seniorů České republiky, která je největším republikovým sdružením seniorů. Podporuje je z důvodu stárnutí populace, kdy dochází k stále většímu podílu seniorů ve společnosti, což bude mít za následek nedostatek míst v pobytových zařízeních, jako jsou například domovy pro seniory. Domovů je sice v každém kraji dostatečný počet, avšak mají omezenou lůžkovou kapacitu a počet pokojů a nejsou dále rozšiřovány. Celkově se jedná o kapacitu 37 tisíc lůžek v celkem 480 zařízeních, sečtou-li se kapacity všech domovů u nás. Dále existují ještě domovy se zvláštním režimem, nabízejí kapacitu 10 740 lůžek v celkem 210 domovech. Toto číslo tvoří jen dvě procenta z celkového počtu příjemců starobních důchodů. V okolních státech je kapacita trochu vyšší („Stát chce podpořit sociální služby, které umožní seniorům žít co nejdéle doma,“ 2014).

Omezená prostorová kapacita domovů pro seniory a podobných zařízení má za následek řešení situace například zvyšováním lůžkové kapacity na jeden pokoj, což má za následek snížení soukromí seniorů. I tohoto důvodu je terénní služba uvítána samotnými seniory, kteří se ve vlastním domácím prostředí cítí soukroměji.

Možnost zajištění dostatečného potřebného standardu péče o seniory v jejich vlastních bytech napomáhá i rozvoj technologií, například tlačítka tísňové péče, monitoring a bezpečnostní čidla. Inspirací v této oblasti jsou některé zahraniční země, zejména Nizozemsko a Švédsko, které se rozvojem tísňových tlačítek velmi zaobírá („Stát chce podpořit sociální služby, které umožní seniorům žít co nejdéle doma,“ 2014).

5.3 Valorizace důchodů

Státní rozpočet pro rok 2018 počítá s navyšováním již zmíněných příspěvků na péči, ale i s navyšováním starobních důchodů. Plánovaná valorizace se pohybuje mezi 3,4 až 4%, což činí zhruba 400 až 500 Kč.

Navyšování starobních důchodů je odvozováno ze dvou složek, základní výměry, která činí 9% z průměrného platu a procentní výměry, která je odvozena od počtu odpracovaných let.

Seniorům pobírajícím minimální starobní důchod, tedy procentuální navyšování důchodů reálně životní úroveň nenavýší, neboť by se jim starobní důchod v takovém případě navýšil o 150 Kč. Naopak u seniorů pobírajících lehce nadprůměrný důchod, může dojít k navýšení penze v rozmezí 800 až 1000 Kč měsíčně. Tato částka je v rámci měsíčního starobního důchodu poměrně dost znatelná a může přispět ke zlepšení životní úrovně („Důchody v roce 2018,“ 2017).

V navyšování důchodů byl pozitivní pro seniory jednorázový příspěvek k důchodu z roku 2016, který byl všeobecně ve výši 1 200 Kč. Tento jednorázový příspěvek však v současném období není přidělován.

Navyšování starobních důchodů je důležitou oblastí. Finanční navýšení, které se projevuje pravidelně každý měsíc, je součástí zajištění vyššího životního standardu seniorů a otevírá větší možnosti aktivního života. Problémem však zůstává, že lidé s nízkým důchodem nemohou dosáhnout na zásadnější navýšení, neboť je navýšení stanoveno procentuálně. Tato skutečnost může způsobovat „rozevírající se sociální nůžky“ mezi seniory a více tak rozlišovat úroveň života do jednotlivých podskupin seniorů podle finančních možností.

Ale i přes to je důležité zmínit, že stát uvolňuje na navyšování důchodu každoročně značné množství peněz a jeho úloha ve finanční pomoci seniorům i z hlediska příspěvků na péči nezastupitelná.

5.4 Příspěvky na léky

Důležitou oblastí z hlediska finanční pomoci státu pro seniory jsou příspěvky na léky. V červnu 2017 byla schválena sněmovnou novela o veřejném zdravotním pojištění. V srpnu 2017 pak tuto novelu schválil senát. Novela se týká snížení limitů pro doplatky na léky pro seniory ve věku od 65 let a pro děti do 18 let. Roční hranice se bude snižovat z částky 2500 Kč na 1000 Kč a u seniorů ve věku nad 70 let se jedná o snížení na 500 Kč. Pokud je limit překročen, zdravotní pojišťovny vracejí peníze, které senioři zaplatili navíc (Změny zákonů, 2017, „Sněmovna schválila snížení limitů pro doplatky za léky pro seniory a děti,“ 2017).

Tato novela je pro seniory z finančního hlediska přínosná, snížení limitu je nadpoloviční oproti minulým rokům.

5.5 Dobrovolnická činnost pro seniory

Tato podkapitola o dobrovolnické činnosti a projektech zaměřených na zlepšení života seniorů je zde uvedena z důvodu poukázání na pozitivní činnost společnosti vůči seniorům. Je zde ukázáno, že české společnosti nejsou starší občané našeho státu lhostejní a ze strany dobrovolníků je jim také zajišťována pomoc.

V České republice je také znatelná pomoc ze strany dobrovolnických organizací a stále vznikajících projektů zaměřených na pomoc seniorům, aby jim byl zajištěn kvalitnější život ve stáří. Tyto projekty jsou zajímavé svým principem kombinace firemního dárcovství a veřejné sbírky.

Příkladem je projekt „Plníme přání seniorům,“ který vznikl v roce 2013 a za dobu svého fungování projekt splnil 138 přání a zlepšil kvalitu života více než dvanácti tisíc seniorů („Plníme přání seniorům, 2017). Projekt funguje na principu, kdy senior přihlásí na webových stránkách své přání a napíše částku, která je potřebná na jeho realizaci, částka nesmí přesáhnout 80 000 Kč. Během čtyř let doby fungování projektu se vybralo 3 769 246 Kč na splnění přání seniorů („Plníme přání seniorům, 2017). Z pohledu autorky je to velmi štědrá částka a podpora dobrovolníků vůči seniorům je úctyhodná. Pozitivum autorka vidí hlavně v zaměření přání, která

by se totiž měla týkat aktivního života, tj. zájmů a koníčků seniorů a aktivního životního stylu. Toto zaměření podporuje zlepšení kvality života seniorů a rovněž také podporuje seniory v aktivitách dle jejich zájmů a obohacuje jejich život jak po fyzické, tak i po psychické stránce.

Dále vznikají také projekty, které jsou spolufinancované Evropskou Unií – Evropským fondem pro regionální rozvoj, které jsou také značně využívány. Cílem těchto projektů je například zvýšení kvality poskytovaných sociálních služeb, zajištění dostupnosti těchto služeb co nejširšímu spektru osob v seniorském věku a přispět tak ke zvýšení kvality života.

Dalším příkladem projektu je „Adopce osamělých seniorů.“ Tento projekt je zaměřen na osamělé seniory, kteří unikají pozornosti veřejnosti. Za takovými důchodci pak docházejí vyškolení dobrovolníci (Laňková, 2016). Cílem tohoto projektu je zejména zajistit seniorům sociální kontakt a navrátit je do společenského života. Projekt tohoto typu je osamělým seniorům velmi přínosný. „Adopce osamělých seniorů,“ je typem projektu, kdy se nejedná o přímou finanční pomoc seniorům, nýbrž spíše o psychickou pomoc v oblasti rozvoje aktivnějšího společenského života.

Dobrovolnických projektů zaměřených na seniory existuje v naší republice mnoho, autorka práce uvedla jen některé, které jí přišly zajímavé z důvodu podpory aktivního života seniorů a zlepšování kvality jejich života prostřednictvím podpory jejich zájmových činností.

6 Finanční problémy seniorů - zadluženost

Tato kapitola doplní přehled o finanční situaci seniorů v České republice. Kapitola bude pojednávat o zadluženosti seniorů, neboť se jedná poměrně o aktuální a stále častější problém, jak bude v textu následně doloženo. Zadlužení a následná exekuce je pro seniory obtížnou záležitostí, pokud mají průměrnou či dokonce i podprůměrnou výši důchodu.

Podle statistik o zadluženosti v České republice (2017) bylo na konci měsíce června roku 2017 zaznamenáno přibližně osmdesát osm tisíc seniorů, kterým byla na jejich pravidelný měsíční důchod uvalena exekuce, což je o tři tisíce seniorů více, než tomu bylo v roce 2016, a dvojnásobně více oproti situaci v roce 2009. Průměrný věk důchodce, který je postižen exekucí, je šedesát jedna let (ČSÚ, 2017, cit. dle „Zadluženost seniorů stoupá,“ 2017). Příčinnou dluhů v důchodu jsou často dluhy, které měl jedinec již v době pracovního poměru, dále dluhy vzniklé zpožděnou platbou například za nájem či elektřinu, kdy seniorovi kvůli nedostatečné informovanosti naskakují úroky za dluh. Povinnost provést exekuci však přechází na Správu sociálního zabezpečení. Povinností je také ponechat z důchodu seniorovi tzv. nezabavitelné minimum, které se pro rok 2017 pohybovalo ve výši 6 155 Kč („Zadluženost seniorů stoupá,“ 2017).

Největší podíl seniorů je podle statistiky výzkumného projektu Mapa exekucí (2017) v Ústeckém kraji, kde je zadluženo 8 963 seniorů ve věku nad šedesát pět let. Druhou největší zadluženost má pak kraj Praha, konkrétně se jedná o 7 534 seniorů ve věku nad šedesát pět let. Třetím krajem, který má poměrně vyšší zadluženost seniorů je Moravskoslezský kraj. Nižší zadluženost je naopak na jihu České republiky. Průměrně tvoří seniori v jednotlivých krajích 7 % všech dlužníků, na něž je uvalena exekuce.

Jak již bylo v této kapitole uvedeno výše, dluhy nejčastěji vznikají již v období pracovního poměru jedince. Podle Tomeše a Šámalové (2017) jsou však častou příčinou vznikajících dluhů i na první pohled mnohem méně závažné záležitosti, jako je například často nezaplacená pokuta za jízdu v MHD bez jízdenky. Problémem jsou rovněž i tzv. „rychlé půjčky,“ kvůli kterým se seniori dostávají do finančních potíží a která je poměrně snadná pro získání, nejsou u ní stanovena striktní kritéria. Ministerstvo financí se zabývá žádostí pomáhajících organizací o zpřísnění podmínek pro získání této „rychlé půjčky,“ aby se zabránilo zadluženosti seniorů, která může vznikat i jejich nedostatečnou informovaností o půjčkách a z nich vzniklých úroků.

6.1 Genderové rozdíly ve finanční situaci seniorů

Tato podkapitola naváže na kapitolu 6, která se týká finanční problémů seniorů, konkrétně i zadluženosti. Poukáže na genderové rozdíly týkajících se finančních záležitostí seniorů. Podkapitola také poukáže na větší ohroženost chudobou a zadlužeností u žen v seniorském věku a objasní důvody, proč tomu tak je.

Genderové rozdíly jsou znatelné jak v platech, tak i v pobíraných výších penzí. Podle stránek ČSÚ („Ženy a muži v datech,“ 2015) 75 % žen – senierek pobírá měsíční důchod ve výši do 10 999 Kč, přičemž necelých 70 % mužů – seniorů pobírá důchod ve výši 12 000 Kč měsíčně. Chudobou a dluhy bylo po roce 2013 ohroženo 14,7 % žen ve věku nad 65 let, muži tvořili v této problémové oblasti 7 %.

Jak již bylo řečeno v kapitole 6, dluhy seniorům vznikají nejčastěji ještě v době pracovního poměru a do penze jsou přenášeny, dalšími důvody jsou neschopnost platit energie a poplatky za bydlení, spotřebitelské úvěry a platby pojistného. Ve větší zadluženosti žen – senierek je však důležitý faktor, že seniorky více podléhají tzv. „pečovatelské roli“ v rámci své vlastní rodiny. Ze sociologického pohledu mají ženy tendenci více pečovat o rodinu a udržovat rodinné vztahy (Giddens, 2013). Seniorky své děti a vnoučata podporují zejména i materiálně, tedy i finančně. Ač mají seniorky samy nižší důchod než muži – senioři, podporují svou rodinu více, mají i větší tendence část svého důchodu šetřit a delegovat ušetřenou část na příbuzné. S tím souvisí i fakt, že pokud se rodina ocitne ve finanční tísní, pomáhají seniorky se splácením rodinných dluhů a rodině finančně vypomáhají. Problémovou oblastí ve finanční situaci senierek je podle Kadlece (2013) i pozice ručitele v půjčce, kterou si prvotně berou vnoučata, v případě neschopnosti splácení se přenáší platební povinnost na ručitele – seniora, častěji seniorku.

Příčinnou větších finančních problémů u žen – senierek než u mužů – seniorů jsou tedy nejčastěji finanční pomoc rodině, i v dluhové oblasti, a také nižší důchod, který se odvíjí od nižšího platu v době pracovního poměru, než mají muži. Genderová diskriminace na pracovním trhu se tedy přenáší i do důchodového věku. Tento problém s genderovou diskriminací přetrvává do dnešní doby nejen v našem státě, nýbrž i v jiných zemích Evropy (Volejníčková, 2015).

7 Srovnání úrovně života seniorů v ČR s ostatními státy

V této kapitole bude srovnána úroveň života seniorů žijících v České republice s úrovní života seniorů v jiných zemích.

Podle zjištěných výší důchodu, které již byly v této bakalářské práci uvedeny, lze říci, že průměrná měsíční důchodová částka není příliš vysoká. Průměrný důchod v naše státě netvoří ani polovinu průměrné mzdy (ČSÚ, 2015, cit. dle Sovová, 2016), což dokazuje pokles životní úrovně po odchodu ze zaměstnání, neboť senior má na svůj pravidelný měsíční rozpočet méně financí, tedy má rozpočet více omezený.

Avšak podle srovnání úrovně života seniorů z roku 2018, které proběhlo ve čtyřiceti třech zemích a bylo zpracováno francouzskou společností Natixis Global Asset Manage, se Česká republika umístila na osmnáctém místě. Oproti loňskému průzkumu se Česká Republika ohledně kvality života důchodců posunula o dvě příčky, z původního dvacátého místa (Natixis Global Asset Manage, 2018). V průzkumu nebyla srovnávána jen samotná výše důchodů, nýbrž i celková kvalita života seniorů, kteří pobírají penzi. Index kvality života vytvořený výše jmenovanou francouzskou společností zahrnoval čtyři základní faktory – materiální zabezpečení seniorů, bezpečné a čisté životní prostředí, dále přístup ke zdravotní péči a finanční servis, který má ochraňovat úspory seniorů a podporovat tak zvýšení jejich příjmů. Jedná se tedy o index materiálního zabezpečení, index zdravotní péče, index kvality života, důchodový index a poté je uváděn celkový index, který vychází ze všech zkoumaných faktorů.

„V Česku obecně přetrvává představa, že penzisté tu přežívají a žijí v bídě a nuzotě, bez peněz na jídlo, léky a základní potřeby, zapomenutí a na okraji společnosti („Důchodci v Česku nebo v jiných zemích,“ 2018). Jedná se však spíše o nepodložený skepticismus. Francouzský průzkum srovnání kvality života penzistů (Natixis Global Asset Manage, 2018) však ukazuje, že seniorům pobírajícím penzi v naše státě, se daří oproti jiným státům poměrně dobře. Českým penzistům se podle celkového indexu daří lépe než jejich vrstevníkům ve Francii, Japonsku či třeba v Jižní Koreji.

Ze čtyř faktorů, které byly pro index kvality života zkoumány, vycházejí čeští senioři hůře v porovnání s jinými státy v oblasti zdravotní péče. V této oblasti je na tom ve srovnání nejlépe Norsko a Lucembursko. Podle finančního a důchodového indexu se nejlépe daří penzistům v Singapuru, který však celkově skončil až na dvacátém pátém místě, neboť má nižší index

zdravotní péče a index kvality života. Hodnoty České republiky se ve všech čtyřech indexech pohybují kolem sedmdesáti procent. Co se týče finančního a důchodového indexu, dosahuje v hodnocení Česká republika 67 %, což je dokonce více než v jiných západních státech, například ve Velké Británii, která dosahuje 56 % či Rakouska, které má 63 %. Přesto je celková kvalita života v těchto dvou státech vyšší než v České republice, Rakousko skončilo na devátém místě a Velká Británie na sedmnáctém místě. Velká Británie má však nižší index materiálního zabezpečení seniorů i nižší důchodový index než Česká republika (Natixis Global Asset Manage, 2018).

Mezi prvních pět států ohledně celkového indexu kvality života se podle výše uvedeného průzkumu (2018) umístilo postupně na první pozici Norsko, poté následuje Švýcarsko, Island, Nový Zéland a Švédsko. Naše sousední země Německo se umístilo sedmé, Rakousko deváté. Slovensko a Polsko se mezi prvních dvacet pět zemí podle kvality života důchodců nezařadilo. Celkové srovnání a výsledky prvních dvaceti pěti zemí v hodnocení kvality života penzistů lze najít v příloze č. 1.

Z průzkumu lze tedy vyvodit několik podstatných závěrů, konkrétně, že úroveň a kvalita života seniorů nejde hodnotit jen podle měsíční výše důchodu, nýbrž i podle sociálního a zdravotního zabezpečení a dalších faktorů s tím souvisejících. Úlohu má i kvalita prostředí, ve kterém senior žije. Tedy i přes to, že mají čeští důchodci nižší penzi než některé ostatní státy, jako například státy severní Evropy a Spojené státy americké, celková kvalita života je v České republice poměrně ucházející, neboť máme poměrně dobré materiální a sociální zabezpečení pro seniory.

Francouzská společnost toto mezinárodní srovnání úrovně života důchodců udělala již po čtvrté a zřejmě bude ve srovnání pokračovat i v dalších letech. Index kvality života penzistů je přínosný v oblasti rozhodování jednotlivých vlád států ohledně důchodů i jiných faktorů. Dalším důvodem je i stále rychle narůstající počet penzistů. V roce 2060 by v Evropě měla skupina penzistů tvořit přibližně jednu třetinu, konkrétně 28 % z celkového počtu obyvatel Evropy. V roce 2014 byla v Evropě téměř jedna pětina penzistů, konkrétně 19 % (Natixis Global Asset Manage, 2018).

8 Metodologie

Praktickou ukázkou této bakalářské práce, vypovídající o kvalitě života seniorů, jsou rozhovory s konkrétními seniory. Jedná se o seniory žijící v domově pro seniory v Mariánských Lázních a o seniory žijící samostatně v bytech. Domov v Mariánských Lázních byl zvolen záměrně z důvodu rodného města autorky práce a již kladných zkušeností s tamními seniory v oblasti rozhovorů pro dřívější seminární práce autorky. Rozhovory byly provedeny a následně zpracovány v období měsíce ledna a února roku 2018. Jedná se o případové studie pěti samostatně žijících seniorů a dvou manželských párů. Případové studie v bakalářské práci budou sloužit jako doplnění pohledu na finanční příjmy a výdaje seniorů.

Na základě rozhovorů byl zjišťován příjem seniorů, konkrétně výše penze a případné příspěvky na péči. Dále se autorka zajímala o finanční náklady spojené s bydlením, stravou, oblečením, hygienickými a zdravotními potřebami, dále výdaje za pečovatelskou službu a osobní výdaje. Tyto informace byly zaznamenány, zpracovány a zaneseny do přehledných tabulek porovnávajících příjmy a výdaje seniorů. Toto porovnání má znázornit, jak si senioři stojí v oblasti finančního zabezpečení a zda si na základě svých příjmů a výdajů mohou dopřát kvalitní život, do kterého je zanesena možnost úspor, možnost financování zálib a obecně možnost kupovat si věci, které nejsou spojeny jen s denní potřebou. Autorka na základě těchto informací zhodnotí situaci seniorů v oblasti jejich finanční situace. Dále bylo pomocí rozhovorů zjišťováno, zda si senioři, u kterých příjmy převažují nad výdaji, dopřávají kvalitnější život nebo své úspory neutrácejí. Pod pojmem kvalitní život autorka rozumí nejen finanční zabezpečení základních životních potřeb, nýbrž i možnost vynakládat finance na další osobní potřeby, záliby a kulturu.

Kromě příjmů a výdajů seniorů také autorka práce uvede informace o finančních výších ubytování v domově pro seniory v Mariánských Lázních a pro porovnání budou uvedeny i výše za ubytování v domově v Praze. Uvedeny budou i přibližné ceny pronájmů bytů ve vybraných částech České Republiky, autorka zvolila Mariánské Lázně, neboť má k městu osobní vztah a dobře zná tamní životní úroveň, dále Prahu a oblast severních Čech. Prahu autorka považuje za zástupce dražší lokality a severní Čechy naopak za oblast s nižšími náklady na ubytování.

Tyto informace ohledně cen nájemného a ubytování v domovech pro seniory budou uvedeny ještě před samotným zpracováním rozhovorů, neboť upřesní informace o výši cen

za bydlení a ujasní tak pohled na finanční rozpočty seniorů, které jsou rozpracované v kapitole 12.

Případové studie bakalářské práce využijí některých poznatků z předchozích kapitol práce a doplní informace o konkrétních seniorech a ucelí tak pohled na úroveň života seniorů v našem státě.

9 Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou

Mariánské Lázně

V této kapitole bude představen domov pro seniory v Mariánských Lázních, ve kterém autorka získávala informace pro svou bakalářskou práci a rozhovory. Budou vypsány základní informace o tomto zařízení a výše cen za ubytování. Domov pro seniory v Mariánských Lázních byl zvolen pro zpracování záměrně, neboť autorka práce z tohoto města pochází a domov již vícekrát osobně navštívila.

Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou Mariánské Lázně se nachází v lázeňském městě Mariánské Lázně na západu Čech, v městské části Úšovice. Je rozdělen do dvou částí, na domov pro seniory, kde je seniorům zajištěna kompletní péče a na část samostatných bytů, kam za seniory může docházet pečovatelská služba dle jejich vlastní žádosti.

9.1 Domov pro seniory

Kapacita domova pro seniory v Mariánských Lázních je 90 lůžek, z toho 31 jednolůžkových, 19 dvoulůžkových a 7 třílůžkových pokojů. Služba tohoto domova je určena lidem starších šedesáti let se sníženou soběstačností a přednostně je poskytována osobám s trvalým pobytem v Mariánských Lázních a okolí („Kapacita DSML,“ n.d).

9.1.1 Výše cen za ubytování

Ceny se zde určují na den a je k nim i připočítána výše ceny za celodenní stravu, jak je znázorněno v tabulce č. 3 níže. Je vždy uvedena cena za jeden den a poté za celý měsíc, obecně autorka uvádí cenu za měsíc jako cenu za 31 dní, pokud je měsíc kratší, cena jednotlivých dnů je odečtena.

Tabulka č. 3

Ceny ubytování v Domově pro seniory Mariánské Lázně

Typ ubytování	Počet dnů	Cena ubytování (Kč)	Celodenní strava (Kč)	Celková cena (Kč)
Jednolůžkový pokoj	1	180	160	340
Jednolůžkový pokoj	31	5 580	4 960	10 540
Dvoulůžkový pokoj	1	160	160	320
Dvoulůžkový pokoj	31	4 960	4 960	9 920
Třílůžkový pokoj	1	140	160	300
Třílůžkový pokoj	31	4 340	4 960	9 300

Zdroj: Ceník DSML, n.d.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že senioři s nejnižšími, tedy podprůměrnými penzemi v České Republice by výdaje za ubytování a stravu nemohly pokrýt. Chybějící rozdíl je tedy uhrazen rodinným příslušníkem. Pokud senior dostává příspěvek na péči od státu, odevzdává jej rovněž organizaci, která o něho pečuje.

9.2 Dům s pečovatelskou službou

Tato část je určena pro seniory, kteří se o sebe dokáží postarat sami. Jedná se o samostatné byty o velikosti garsoniér, kterých je v domě šestnáct. Poté jsou zde v nabídce byty o velikosti 1 + 1 v počtu dvaceti pěti kusů („Dům s pečovatelskou službou,“ n.d.).

Ceny za byty se liší dle velikosti bytu (dle metrů čtverečních). Nejlevnější garsoniéra stojí cca 3 100 Kč měsíčně. Největší byt dle rozměrů vychází měsíční částkou na cca 5 600 Kč. V částce je započítána i cena za elektřinu, topení a vodu. Byty v domě s pečovatelskou službou nemají přístroje měřící spotřebu („Dům s pečovatelskou službou,“ n.d.).

Bydlení v tomto domě s pečovatelskou službou je tedy pro seniory po finanční stránce poměrně výhodné. Senioři bydlí v samostatných bytech s možností pečovatelské služby, zároveň mohou využívat společných prostor celého domova pro seniory, jako je například tělocvična, jídelna, recepce a další kulturní zařízení.

Na rozdíl od domova pro seniory, v domě s pečovatelskou službou není započítána do ceny za bydlení strava. I přes to je ale bydlení v bytě domova s pečovatelskou službou poměrně výhodné.

10 Domov pro seniory Chodov

Tento domov pro seniory se nachází v Praze, v městské části Chodov. Je rovněž stejně zaměřený jako předchozí uvedený domov pro senior v Mariánských Lázních, s rozdílem, že přijímá osoby až od věku šedesáti pěti let. Autorka ho uvádí pro porovnání cen mezi malým lázeňským městem, jako jsou Mariánské Lázně, a hlavním městem Prahou, kterou považuje za nákladnější lokalitu pro bydlení, což lze dokázat uvedenými cenami za ubytování v domově a i cenami nájmu, kterými se bude zabývat následující kapitola.

10.1 Výše cen za ubytování

Tabulka č. 4

Ceny ubytování v Domově pro seniory Chodov

Typ ubytování	Měsíční cena ubytování (Kč)	Měsíční cena stravy (Kč)	Měsíční celková cena (Kč)
Jednolůžkový pokoj	6 510	4 805	11 315
Dvoulůžkový pokoj	6 200	4 805	11 005
Třilůžkový pokoj	5 890	4 805	10 695

Zdroj: Ceník za ubytování a stravu – Domov pro seniory Chodov, n.d.

Z tabulky č. 4 je vidět rozdíl v částce za ceny domova pro seniory v Mariánských Lázních a v Praze na Chodově. Částka, která je v Mariánských Lázních požadována za jednolůžkový pokoj, je téměř shodná s částkou za třílůžkový pokoj v Praze. Rozdíly v cenách sice nejsou tak nepřiměřené, pohybují se v rozmezí zhruba 600 až 700 Kč, dle typu ubytování, ale i přesto mohou být tyto částky pro seniory s podprůměrným důchodem zásadní. Rozhodovat by pak zřejmě mohla skutečnost, zda senior upřednostňuje více soukromí v jednolůžkovém pokoji v menším městě, nebo zvolí vícelůžkový pokoj v hlavním městě. Ovšem je nutné podotknout, že senior, který byl zvyklý žít celý život v určité lokalitě, zvolí tu samou lokalitu i pro život ve stáří, bez ohledu na větší finanční nákladnost.

11 Porovnání důchodů a cen pronájmů bytů

Jako doplňující kapitolu sloužící k ucelenému pohledu na náklady na bydlení seniorů, autorka této bakalářské práce zjistila a uvedla průměrné výše cen nájemného samostatných bytů v Praze, v Mariánských Lázních a v oblasti severu České republiky. Lokality byly takto zvoleny záměrně, neboť Praha je reprezentantem města s vyššími cenami za bydlení, sever Čech je naopak oblast s nižšími cenami za bydlení. Mariánské Lázně jsou rodným městem autorky, která má o něm velké množství informací a osobních zkušeností. Informace o výších pronájmů jsou čerpány z internetové stránky idnes.reality.cz, sreality.cz a vývěsních panelů s nabídkami bytů ve zmíněných městech. Autorka uvádí ceny za nájemné menších bytů, neboť předpokládá, že senior žijící sám nebo v páru, nebude pronajímat nadměrně velký byt. Cílem této kapitoly je poukázat na výše pronájmů bytů v daných lokalitách vůči vyšším důchodům seniorů, zda si senioři mohou finančně dovolit život v pronajatém bytě.

Podle stránek Českého statistického úřadu totiž bydlí jedna pětina starších osob v nájmu, nejčastěji se jedná o osoby žijící o samotě. Ze seniorů žijících samostatně, pak senioři, kteří si pronajímají bydlení, tvoří jednu čtvrtinu. 60 % seniorů pak bydlí ve vlastním domě či bytě („Domácnosti seniorů,“ 2011). Osoby žijící ve vlastních obytných prostorách vlastní nejčastěji třípokojový byt, což je odrazem vyšších částek za energie.

Ceny za nájemné v Praze za garsoniéry a byty o velikosti 1kk, 1 + 1 a 2kk se odvíjejí podle lokality, ale v průměru se částky pohybují v rozmezí 10 000 až 15 000 Kč i s dalšími poplatky. Pokud se jedná o velmi atraktivní lokalitu, mohou být ceny samozřejmě i vyšší. S ohledem na metry čtvereční vycházejí menší byty draž než byty větší, rozpočítáme-li částku na jeden metr čtvereční.

V Mariánských Lázních jsou ceny podstatně nižší a i s poplatky vyjde měsíční výše nájemného menšího bytu v průměru od 6 000 až do 11 000 Kč. Částka se odvíjí dle lokality města, kde se byt nachází. Ještě nižší nájmy jsou například ve městech v oblasti Severních Čech, zejména ve městě Most, kde nájemné menších bytů činí částku ve výši cca 4 000 Kč měsíčně, dále i pak v Teplicích. Levnější pronájmy jsou k sehnání na západě Čech ve městě Cheb, dále pak v okolí Jindřichova Hradce a i ve Východních Čechách (Zámečník, 2008).

Z uvedených lokalit a tamních cen za nájemné lze Prahu označit za město s nejvyššími cenami za bydlení. V Praze podle statistik mohou měsíční náklady na pronajaté bydlení strhnout

až 70 % z platu (Divinová, 2017). Pro porovnání, uvedeme skutečnost, že průměrný plat je v České Republice aktuálně cca 24 890 Kč měsíčně, ovšem průměrný důchod od roku 2016 činí 11 400 Kč měsíčně (Klička, 2015). Pokud bychom z této částky průměrného důchodu vypočítali 70 %, dostaneme částku 7 980 Kč. Za tuto částku však vzhledem k vyšším pronájmům v hlavním městě není takřka možné pronajmout byt. Senior žijící samostatně by tedy musel na nájem malého bytu v Praze vynaložit téměř celou výši důchodu, která je v České Republice považována za průměrnou, tedy by mu pak nezbylo na ostatní výdaje spojené s každodenní potřebou a jeho úroveň života by byla snížena, jelikož by nebyl schopen platit ostatní výdaje a uspořit peníze na nenadálé výdaje.

Z porovnání cen nájemného a výší důchodů (uvedených v tabulce v kapitole 2) vyplývají tyto závěry. Z uvedených lokalit ohledně cen nájemného si mohou jednotlivci, kteří žijí sami a mají nižší důchod o částce 8000 až 10000 Kč, pronajmout menší byt v Mariánských Lázních či ve městech na severu České republiky. Pronájem bytu senior zaplatí, avšak na ostatní výdaje mají již velmi omezený rozpočet. Avšak částka za byty může být v Mariánských Lázních nižší než za ubytování v domově pro seniory. Je ovšem nutné zmínit, že v domově pro seniory je do cen již zahrnuta i strava a péče. Výběr mezi bytem a domovem se tak odvíjí od zdravotního stavu seniora, zda se o sebe zvládne postarat sám nebo je pro něho lepší celodenní péče v domovech pro seniory.

V Praze jsou ceny za pronajaté byty vyšší než za ubytování v domově pro seniory. Jako příklad uvedeme částku 10 000 Kč. Neboť příkladná částka 10 000 Kč pokryje v Praze jen samotné nájemné, bez stravy, je život v pronajatém bytě nákladnější. V uvedeném domově pro seniory na Chodově je tato částka uvedena za ubytování i stravu. Pro jednotlivce, který nemá nadprůměrný důchod, je ubytování v domově pro seniory finančně výhodnější, než v pronajatém bytě. Jiná je pak situace seniorů žijících v páru, kdy může být pronájem menšího bytu výhodnější, neboť se náklady na byt rozdělí na dvě osoby. Naopak v domově pro seniory platí každý jedinec tu samou částku zvlášť.

Finančně výhodné může být, i pokud má senior byt v osobním vlastnictví, nemusí pak vydávat částky za nájemné.

12 Finanční rozpočty seniorů

V této kapitole budou uvedeny finanční rozpočty konkrétních seniorů v podobě případových studií, informace o nich byly získány na základě osobních rozhovorů se seniory. Tyto jednotlivé případové studie poslouží jako doplnění informací o finanční situaci seniorů. Pro ochranu osobních údajů seniorů, kteří nechtěli být v práci jmenováni celým jménem, užívá autorka jen křestní jméno a první písmeno příjmení. Celkem bylo zaznamenáno pět rozhovorů se seniory žijícími samostatně a dvěma páry seniorů žijících spolu. Senioři žijí v Mariánských Lázních nebo v jejich blízkosti a jeden pár žije v Teplicích, na severu Čech. Těmito lokalitami se autorka zabývala již v předchozích kapitolách, nebude zastoupen pouze rozhovor se seniorem žijícím v Praze, neboť s rozhovorem na dané téma a uvedením finančních údajů nikdo z oslovených seniorů nesouhlasil.

V této části bakalářské práce budou získané údaje uvedeny v tabulkách, které napomohou porovnání příjmů a výdajů seniorů a objasní tak jejich finanční situaci a možnosti, které značně souvisí s úrovní života seniorů v České Republice.

Všechny uvedené částky jsou v českých korunách a vždy se jedná o měsíční částky jak v oblasti příjmů, tak rovněž i v oblasti výdajů. Částky se mohou v průběhu měsíce lehce odlišovat, odvíjí se od cen léků, zdražení/zlevnění dalších položek a jiných situací. Výše důchodu u seniorů žijících samostatně nezahrnuje vdovský či vdovecký důchod, neboť tuto částku lze podle České správy sociálního zabezpečení (2013) pobírat jen po dobu jednoho roku od úmrtí jednoho z manželů. Níže uvedení senioři jsou však vdovcem/vdovou déle než jeden rok.

Výdaje za léky jsou v tabulkách uvedeny jako pravidelný měsíční výdaj i přesto, že při překročení roční stanovené částky (viz podkapitola 5.4), je seniorům jednou ročně pojišťovny vrácena částka, která je svou výší nad stanovený limit. Senioři ovšem tuto vrácenou částku používají například na větší jednorázové výdaje, na léky na příští rok ji většinou nespoří, proto pak uvádějí peníze za léky jako svůj pravidelný měsíční výdaj.

12.1 Paní Noemi D.

Paní Noemi D. (věk 79 let) bydlí v domově pro seniory v Mariánských Lázních ve dvoulůžkovém pokoji. Paní Noemi není samostatně mobilní a potřebuje celodenní péči, sama tedy neopouští domov pro seniory. Níže v tabulce je uvedena výše jejího důchodu a příspěvku na péči a následné pravidelné měsíční výdaje.

Tabulka č. 5

Příjmy a výdaje p. Noemi D.

Příjmy

Důchod	11 840 Kč
Příspěvek na péči	8 800 Kč
Příjmy celkem	20 640 Kč

Výdaje

Bydlení + strava (snídaně, oběd, večeře)	9 920 Kč
Převod příspěvku na péči na domov pro seniory	8 800 Kč
Léky	511 Kč
Drogerie	200 Kč
Výdaje celkem	19 431 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondentem – p. Noemi D., 2018

Příjmy – výdaje = 20 640 – 19 431 = 1 209 Kč

Paní Noemi zbývá průměrně měsíčně 1 209 Kč na své osobní výdaje, do kterých zahrnujeme peníze na nákup drobnějších položek, jako je například další jídlo, oblečení a podobně. Nutno podotknout, že paní Noemi má pečující rodinu, která jí každý den navštěvuje a podílí se i finančně na jejích potřebách. Jelikož je zdravotní stav paní Noemi horší, nespotřebuje tolik peněz v osobních aktivitách. Celý čas tráví spíše v domově pro seniory, kde má vše potřebné zajištěno. Zbývající částka 1 209 Kč paní Noemi tedy vystačí, neboť nemá nákladné osobní výdaje a se stravou v domově si vystačí.

12.2 Pan Jaroslav J.

Pan Jaroslav J. (věk 76 let) bydlí v domě s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních. Obývá garsoniéru. Zdravotně je schopný, tedy se o sebe zvládne postarat sám. S náročnějšími činnostmi mu vypomáhá pečovatelská služba, kterou však využívá minimálně, protože o něj částečně pečuje rodina, která ho navštěvuje. V domově chodí nepravidelně na obědy, po zbytek dní mu vaří dcera, která mu oběd přinese, čímž z části za výdaje za obědy ušetří.

Tabulka č. 6

Příjmy a výdaje p. Jaroslava J.

Příjmy

Důchod	11 646 Kč
Příspěvek na péči	880 Kč
Příjmy celkem	12 526 Kč

Výdaje

Bydlení	3 135 Kč
Pečovatelská služba (4 x měsíčně na 30 minut)	240 Kč
Strava	4 000 Kč
Léky	610 Kč
Drogerie	300 Kč
Cigarety	480 Kč
Výdaje celkem	8 765 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondentem – p. Jaroslav J., 2018

Příjmy – výdaje = 12 526 – 8 765 = 3 761 Kč

Panu Jaroslavovi J. zbývá měsíčně v průměru 3 761 Kč pro své potřeby, případný nákup oblečení, kulturu či na úsporu.

O pana Jaroslava pečuje i jeho rodina, kterou má v místě svého bydliště. Pravidelně svou rodinu navštěvuje a tráví u ní některé víkendy. Jinak tráví pan Jaroslav čas spíše doma, peníze za zábavu a kulturu příliš nečerpá, jeho další výdaje jsou minimální. Jediné, co nakupuje pravidelně ze svých zbylých peněz, je denní tisk.

12.3 Pan Jan Š.

Pan Jan Š. (věk 71 let) obývá rovněž dům s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních. Obývá také garsoniéro, tedy jeho výdaje jsou velmi podobné výdajům předchozího seniora, pana Jaroslava. Pan Jan má však nižší důchod a nemá žádnou rodinu, tudíž se o vše stará sám s pomocí pečovatelské služby, obědy si vaří sám. Navíc má zdravotní problémy, špatně chodí a má velmi zhoršený zrak.

Tabulka č. 7

Příjmy a výdaje pana Jana Š.

Příjmy

Důchod	8 905 Kč
Příspěvek na péči	4 400 Kč
Příjmy celkem	13 305 Kč

Výdaje

Bydlení	3 135 Kč
Pečovatelská služba (6 x měsíčně na 60 minut)	720 Kč
Strava	4 500 Kč
Léky	820 Kč
Drogerie	250 Kč
Cigarety	700 Kč
Výdaje celkem	10 125 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondentem – p. Jan Š., 2018

Příjmy – výdaje = 13 305 – 10 125 = 3 180 Kč

Panu Janovi zbývá měsíčně 3 180 Kč na další výdaje. Zátěží je, že pan Jan skutečně nemá žádnou rodinu a tedy nemá koho požádat o pomoc, i co se finanční pomoci týče. Navíc má pan Jan větší jednorázové výdaje kvůli horšímu zdravotnímu stavu (například nové brýle, dojíždění k lékařům a podobně). Některý měsíc se tedy může stát, že tyto výdaje není schopen zcela pokrýt z částky 3 180 Kč měsíčně.

Za kulturního vyžití a zábavu pan Jan neutráčí. Po většinu času je doma a sleduje televizi, je spíše samotářský, neúčastní se ani společenských akcí, které probíhají přímo v domově pro seniory.

12.4 Paní Marie H.

Paní Marie H. (věk 95 let) bydlí v bytě v domě s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních. Její byt je o velikosti 1 + 1. Zdravotní stav i v tak pokročilém věku má výborný, navíc má paní Marie širokou rodinu, z toho tři dcery, které jí denně navštěvují a se vším pomáhají. Dcery paní Marii i hodně zajišťují jídlo, které jí nosí. Paní Marie je velmi aktivní, jezdí na rodinné výlety, procházky a účastní se kulturních akcí a událostí v domově. Aktivitu vyhledávala paní Marie i v době pracovního poměru před odchodem do penze.

Tabulka č. 8

Příjmy a výdaje p. Marie H.

Příjmy

Důchod	12 714 Kč
Příspěvek na péči	880 Kč
Příjmy celkem	13 594Kč

Výdaje

Bydlení	5 219 Kč
Pečovatelská služba (4 x měsíčně na 30 minut)	240 Kč
Strava (nákup obědů v domově)	3 500 Kč
Léky	380 Kč
Drogerie	450 Kč
Výdaje celkem	9 789 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondentem – p. Marie H., 2018

Příjmy – výdaje = 13 594 – 9 789 = 3 805 Kč

Na osobní výdaje zbývá v průměru paní Marii 3 805 Kč měsíčně. Vzhledem k tomu, že rodina paní Marii finančně pokrývá všechny ostatní výdaje (kadeřník, nákup oblečení, kulturu, výlety i větší jednorázové výdaje), tak paní Marie finančně nestrádá. Své zbývající peníze ve výši 3 805 Kč spolu s finanční podporou od rodiny vynakládá na své osobní záliby či peníze může uspořít.

12.5 Paní Miroslava E.

Paní Miroslava (věk 74 let) žije sama v městském bytě o velikosti 1 + 1 v Mariánských Lázních. Vzhledem ke svému nízkému důchodu je nucena vypomáhat si finančně občasnými přivýdělky, aby pokryla své výdaje. Její zdravotní stav je uspokojivý. S rodinou se navštěvuje.

Tabulka č. 9

Příjmy a výdaje p. Miroslavy E.

Příjmy

Důchod	8 900 Kč
Příspěvek na péči	0 Kč
Občasný přivýdělek	cca 4 500 Kč
Příjmy celkem	13 400 Kč

Výdaje

Bydlení (nájem + energie)	5 200 Kč
Strava	3 500 Kč
Léky	600 Kč
Drogerie	600 Kč
Cigarety	320 Kč
Výdaje celkem	10 220 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondentem – p. Miroslava E., 2018

Příjmy – výdaje = 13 400 – 10 220 = 3 180 Kč

Paní Miroslavě zbývá měsíčně 3 180 Kč na veškeré ostatní výdaje. Tato částka není příliš velká, neboť paní Miroslava žije sama v městském bytě, tedy musí počítat s nečekanými výdaji, jako jsou opravy, nedoplatky za elektřinu a topení, nákup oblečení a podobně. Kdyby neměla přivýdělek, s důchodem v poměru k výdajům, by nemohla vystačit, pokud nechce finančně zatěžovat rodinu, která má ještě výdaje s dětmi školou povinnými.

Výdaje za kulturu a osobní život paní Miroslavy jsou nízké. Kulturní akce nevyhledává.

12.6 Manželé Josef a Jaroslava P.

Manželé Josef (75 let) a Jaroslava P. (věk 72 let) žijí v bytě s osobním vlastnictvím o velikosti 3 + 1 v Teplicích. Oba jsou zdraví, sportují a navštěvují hojně kulturní akce. Pan Josef a paní Jaroslava se svou rodinou udržují časté kontakty a svůj čas tráví i ve společnosti přátel, se kterými tráví i společné dovolené. Jedná se o velmi aktivní manžele, kteří vedou rozmanitý společenský život.

Tabulka č. 10

Příjmy a výdaje manželů Josefa a Jaroslavy P.

Příjmy

Důchod	14 200 + 12 080 Kč
Příspěvek na péči	0 Kč
Prívýdělek pana Josefa	3 000 Kč
Příjmy celkem	29 280 Kč

Výdaje

Bydlení (energie + zálohy na opravy)	5 400 Kč
Strava	6 000 Kč
Léky	600 Kč
Drogerie	650 Kč
Výdaje celkem	12 650 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondenty – manželé Josef a Jaroslava P., 2018

Příjmy – výdaje = 29 280 – 12 650 = 16 630 Kč

Manželům P. zbývá měsíčně v průměru 16 650 Kč, což je dost vysoká částka. Manželé však jezdí několikrát ročně na dovolenou, sportují a kupují dárky pro rodinu a hlavně vnoučata, která mají čtyři. Se svými příjmy dokáží velmi dobře vycházet, dokonce si i spoří nepravidelnou částkou. Pozitivem je i jejich dobrý zdravotní stav a chuť do aktivního života. Nutné je také zmínit, že manželé měli mnoho aktivit i před odchodem do důchodu, tedy jsou na aktivní život zvyklí a nadále ho vyhledávají.

12.7 Manželé Václav a Marie K.

Manželé Václav (věk 75 let) a Marie (věk 71 let) K. žijí v obci Drmoul, která se nachází nedaleko města Mariánské Lázně. Zdravotně jsou v pořádku, s rodinou se stýkají, ale náklady si platí sami. Manželé spolu žijí sami ve vlastním menším domě se zahradou a nechávají si dovážet obědy z domova pro seniory V Mariánských Lázních.

Tabulka č. 11

Příjmy a výdaje manželů Václava a Marie K.

Příjmy

Důchod	12 560 + 9 600 Kč
Příspěvek na péči (pan Václav)	880 Kč
Příjmy celkem	23 040 Kč

Výdaje

Bydlení (nákup dřeva + energie)	5 000 Kč
Strava	7 000 Kč
Léky	820 Kč
Drogerie	650 Kč
Výdaje celkem	12 470 Kč

Zdroj: Rozhovor s respondenty – manželé Václav a Marie K., 2018

$$\text{Příjmy} - \text{výdaje} = 23\,040 - 12\,470 = 9\,570$$

Manželům Václavovi a Marii K. zbývá měsíčně průměrně 9 570 Kč. Tato částka je pro tyto seniory naprosto dostačující, většinu z této částky uspoří, neboť svůj čas tráví v okolí svého domku na vesnici, kde příliš neutratí. Do města se vypravují jen zřídka. Volný čas věnují manželé zahradničení a starosti o dům.

12.8 Zhodnocení výsledků rozhovorů

V této podkapitole budou zhodnoceny finanční rozpočty seniorů, které byly zpracovány na základě rozhovorů se samotnými seniory. Celkem bylo vyzpovídáno pět seniorů, žijících samostatně buď v bytě nebo v domově pro seniory či v domově s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních, a dva seniorské páry žijící ve vlastním bytě či domě.

Soužití v páru hodnotí autorka práce velmi pozitivně. Z finančního hlediska se jedná o dobrou situaci. Navíc oba páry z těchto rozhovorů jsou ve společném životě spokojeni i po psychické stránce. V obou případech manželských párů se jednalo o seniory, kteří žili ve vlastních obytných prostorech, tedy nebyli nuceni platit nájem, čímž byly jejich náklady podstatně nižší. Seniorský pár žijící v bytě v Teplicích měl příjem tvořený nadprůměrnými důchody, tedy po porovnání příjmů a výdajů byl schopen měsíčně uspořít částku 16 630 Kč. Jen tato samotná částka je rovna částce dalšího velmi nadprůměrného důchodu. Manželský pár z Teplic navíc zbývající peníze vynakládá na své aktivity a záliby, tedy si může dopřát nadstandartní život a zbývající peníze dokáže využít.

Manželský pár z Drmoulu, jemuž měsíčně v průměru zbývá 9 570 Kč, je sice zdravotně rovněž v pořádku, ale své zbývající peníze si spoří a aktivně je příliš nevyužívá. I přes to, ale tomuto manželskému páru zbývá částka, která je dostačující na náhlé jednorázové výdaje. Život v páru je tedy pro seniory finančně jednodušší. I kdyby tito senioři žijící v páru měli pronajatý byt (v Praze byt menších rozměrů), jsou schopni společně pokrýt náklady.

Další tři senioři, u kterých byl zpracován finanční rozpočet příjmů a nákladů, žijí v domě s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních, kde mají k dispozici malé byty. Panu Jaroslavovi, Janovi i paní Marii zbývá měsíčně po zaplacení výdajů částka v rozmezí 3 000 až 4 000 Kč. Navíc pan Jaroslav a paní Marie udržují kontakty se svou rodinou, která jim v případě potřeby je ochotna vypomáhat, nejen finančně. Pan Jan by se do finančních problémů mohl dostat v případě nenadálých vyšších výdajů, jelikož nemá rodinu a nemá se tedy na koho obrátit s případnou žádostí o pomoc. Ovšem žádný z těchto tří seniorů není ve finanční nouzi. Pan Jan a Jaroslav zbylé peníze za své záliby neutrací, pan Jan má i zhoršený zdravotní stav. Oproti tomu paní Marie se aktivně účastní kulturního i společenského života.

Paní Noemi, která žije v domově pro seniory v Mariánských Lázních, má lehce nadprůměrný důchod, konkrétně 11 840 Kč měsíčně, k tomu má paní ještě příspěvek na péči

ve výši 8 800 Kč. Jelikož je paní Noemi ale ubytována v domově pro seniory, tento příspěvek odevzdává organizaci, která o ni pečuje. K tomu navíc platí částku za bydlení a stravné ve výši 9 920 Kč. Měsíčně tedy zbyde na její osobní výdaje 1 209 Kč, vzhledem k tomu, že má paní Noemi v domově vše zajištěné, nemusí tolik utrácet za další výdaje. Tato skutečnost je podpořena ještě horším zdravotním stavem paní Noemi, neboť se ani nemůže účastnit rozsáhlého kulturního života, tedy na něj nevykládá peníze. Pro osobu, která by se chtěla účastnit kulturních akcí a dopřát si výlety a další nákupy, by byla zbývající částka zřejmě nedostačující.

Senioři z domova v Mariánských Lázních jsou podle rozhovorů se svým životem v domově spokojeni, chválí si především služby kuchyně, recepce a možností společenských událostí, které se v místě bydliště konají. Ovšem ne všichni se těchto událostí účastní i přes to, že by jim to zdravotní stav umožňoval.

V nejhorší finanční situaci je podle výsledků finančních rozpočtů seniorů paní Miroslava, která sama žije v pronajatém bytě v Mariánských Lázních. Z porovnání příjmů a výdajů by byla paní Miroslava finančně v mínusu, pokud by neměla vedlejší příjmy. Se svým podprůměrným důchodem ve výši 8 900 Kč by měsíční náklady nepokryla. Paní Miroslava chodí na brigády ráda, neboť si podle jejích slov udržuje kontakty s lidmi a je stále ve společnosti. Problém by však mohl nastat v situaci, kdyby paní Miroslavě nedovoloval její zdravotní stav pracovat a ona by si musela vystačit jen s důchodem. I kdyby se časem paní Miroslava rozhodla přestěhovat se do domova seniorů ve stejném městě, musela by jí i nejlevnější třílůžkový pokoj a stravu doplácet rodina, se svým důchodem by částku 9 300 Kč nepokryla, vznikl by rozdíl 400 Kč a nezbývaly by jí žádné peníze na vedlejší útratu. Byt ve městech, kde jsou nájmy dražší, by si tato seniorka finančně dovolit nemohla.

V jednodušší finanční situaci jsou tedy seniorské páry nebo senioři žijící v bytech v domovech s pečovatelskou službou, kde mají stálý menší nájem, bez ohledu na spotřebu energií (jako je tomu v domě s pečovatelskou službou v Mariánských Lázních). Senior žijící sám a v pronajatém bytě má náročnou finanční situaci a nemůže většinou vynakládat peníze na kulturní vyžití, úroveň jeho života je tak snížena. Seniorů, kteří žijí v pronájmech je celkem však jedna pětina, jak již bylo zmíněno v kapitole 9, z toho jedna čtvrtina z nich žije o samotě, tedy z jedné penze („Domácnosti seniorů,“ 2011).

Z výsledků rozhovorů dále vyplývá skutečnost, že senioři, kteří byli zvyklí žít aktivním životem i v době pracovního poměru, se ho nadále účastní i v důchodovém věku, jako je tomu

u manželského páru z Teplic či u paní Marie H. Naopak manželský pár žijící v malé obci Drmoul, i přesto, že jeho finanční situace je uspokojivá, dává přednost klidnějším aktivitám v dané obci a kultury v blízkém městě se neúčastní a ani se jí příliš neúčastnili v době před odchodem do penze. Lze tedy říci, že někteří čeští senioři, i přesto, že jim to finance umožňují, se neúčastní příliš kulturního a společenského života, z důvodu stereotypu.

Závěr

Bakalářská práce byla napsána na téma Úroveň života v seniorském věku. Hlavním záměrem této bakalářské práce bylo odpovědět na předem stanovenou výzkumnou otázku: Jaká je úroveň života seniorů v České republice. Jedná se tedy hlavně o finanční situaci seniorů v České republice. Na tuto otázku pak autorka navazuje zjištěním, zda si senioři v našem státě mohou dopřát kvalitní život. Pojmem „kvalitní život“ rozumíme nejen dostatečné finanční zabezpečení na základní, ale i na druhotné životní potřeby, jako jsou kulturní a osobní zájmy. Práce se zabírala i pomocí ze strany státu.

Téma práce bylo zvoleno z důvodu stárnutí populace a stále narůstajícího počtu seniorů v naší společnosti. Autorka práce pokládá za nutné pohlížet na stáří jako na přirozenou součást života, přijmout ji a zajistit lidem ve stáří kvalitnější život. Délka života se prodlužuje a senioři žijí v důchodovém věku déle (ČSÚ, 2012, cit. dle Dvořáčková, 2012).

Prvotní kapitoly práce byly věnovány věku odchodu do důchodu, kdy mezníkem je rok narození 1957, kdy zcela zaniká pohlavní rozdíl v odchodu do důchodu. Pohlaví už tedy nehraje žádnou roli, stejně tak jako i vliv počtu dětí u žen. Hranice věku odchodu do důchodu se zvyšuje.

Důležitou oblastí pro dostatečnou úroveň života seniorů jsou výše důchodů, které závisí na počtu odpracovaných let a době pojištění. Průměrný důchod v České republice činí přibližně 11 400 Kč měsíčně. Ovšem je nutné podotknout, že průměrného důchodu nedosahuje ani polovina seniorů pobírajících penzi (ČSÚ, 2015, cit. dle Klička, 2015). Ve výši důchodů přetrvávají genderové rozdíly a muži – senioři pobírají vyšší důchod, a to přibližně o 2 300 Kč měsíčně („Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu,“ n.d.). Genderové rozdíly ve výši penzí jsou následkem těchto rozdílů v platech v době pracovního poměru.

Přínosem pro seniory je činnost státu ve věci zlepšování úrovně života seniorů. Stáří se zabývají mnohé státní organizace a správy, například Ministerstvo práce a sociálních věcí, které vytváří dokumenty na téma „Národní program přípravy na stárnutí.“ Program se zabývá zlepšováním kvality života i postavením seniora ve společnosti a zlepšováním pohledu na stáří. Dále se stát angažuje v oblasti podpory domácí péče a s tím souvisejících příspěvků na péči, podporuje terénní pečovatelské služby, přispívá na léky a usiluje o navyšování starobních důchodů. Činnost státu lze tedy označit za přínosnou. Rovněž tak i činnost dobrovolnických projektů, které podporují aktivnější život seniorů a přispívají ke zlepšování kvality života

v důchodovém věku. Ze strany dobrovolníků je totiž znatelná snaha o rozvoj zájmů a aktivních činností penzistů.

Dále se práce zabývala možností bydlení seniorů. Seniori využívají domovů pro seniory či domovů s pečovatelskou službou, kde je jim zajištěna kompletní péče. Autorka práce zjišťovala ceny za ubytování v takových domovech, konkrétně v Mariánských Lázních, kde minimální měsíční částkou za třílůžkový pokoj, je 9 300 Kč, jednolůžkový pokoj je dražší. V domovech v Praze, kterou autorka zvolila jako reprezentanta dražší lokality pro bydlení, ceny za třílůžkový pokoj převyšují 10 000 Kč měsíčně. Ovšem ceny zahrnují i stravné, senior se tedy nemusí o nic dalšího starat a nepotřebuje pokrývat další náklady. Ale je nutné zmínit i fakt, že seniorovi s podprůměrným důchodem, kterých je většina, nezbývají peníze na úspory či osobní zájmy.

Pro bližší zjištění finanční situace seniorů uvedla autorka sedm případových studií, kde byly zjišťovány finanční rozpočty seniorů. Seniori žijící v domovech pro seniory nejsou ve finanční tísní a mohou si dopřávat i kulturní vyžití, většina z nich však zbývajících peněz nevyužívá a ze stereotypu se sociálního života příliš neúčastní. Dobrou životní úroveň si mohou dopřát také důchodci žijící v párech. Finanční tíseň zažívají v České republice zejména seniori žijící osamoceně a navíc v pronajatém bytě. Autorka vyhledávala informace o výších nájmů v Praze, která je reprezentantem dražší lokality, v Mariánských Lázních a v oblasti Severních Čech, kde jsou ceny nájmů naopak nízké. Praha je pro seniora pobírajícího průměrný či podprůměrný důchod takřka nereálná, neboť nájem za malé byty se zde pohybují nad 10 000 Kč měsíčně, a to většinou bez dalších nákladů. Jednotlivec si může pronajmout tedy samostatně byt v jiné lokalitě, jako jsou Mariánské Lázně či oblast Severních Čech, ale přesto, že je nájemné o něco nižší, zaplatí senior měsíčně 8 000 až 10 000 Kč i s poplatky. Ovšem nemá zajištěnou stravu, proto je život v domovech pro seniory pro jednotlivce po finanční stránce výhodnější.

Důležitým faktorem ve finanční situaci seniorů je i zadluženost lidí ve věku nad 65 let. Jedná se poměrně o aktuální problém. Dluhy a chudobou trpí více ženy, příčinnou je nižší důchod než mají muži, i tendence více zastávat pečovatelskou roli v rodině a pomáhat s finanční tísní svým dětem a vnoučatům (Kadlec, 2013).

Přínosem pro zodpovězení otázky ohledně úrovně života ve stáří v našem státě, bylo porovnání České republiky s ostatními státy. Z předchozích zjištění výší důchodů, které byly v práci uvedeny, lze říci, že průměrná měsíční důchodová částka není vysoká, avšak podle srovnání úrovně života seniorů Natixis Global Asset Manage (2018), které proběhlo ve čtyřiceti

zemích, se Česká republika umístila na osmnáctém místě. Úroveň a kvalitu života nelze srovnávat je podle výše důchodu, roli má i životní prostředí, přístup ke zdravotní péči i finanční servis, který chrání finance seniorů. V Česku se tedy daří penzistům lépe, než například ve Francii či v Jižní Koreji. Velká Británie se umístila o jednu příčku před námi.

Celkově lze tedy říci, že životní úroveň seniorů je v České republice poměrně dobrá, stát se v péči o seniory angažuje dostatečně. Seniori v našem státě mají finanční prostředky na zabezpečení základních životních potřeb a ve většině případů i na osobní zájmy a kulturní vyžití. Seniori se však ze stereotypu sociálního života příliš neúčastní a kvalitnější život si nedopřávají. Jedinou problémovou skupinou z hlediska financí jsou seniori žijící osamocně a v pronájmech, které finančně převyšují jejich možnosti. Řešením pro tuto skupinu penzistů jsou pak domovy pro seniory, kde je jim zajištěna i strava, která je navíc zahrnuta v ceně odpovídající pronájmu bytu. Mělo by se však zvážit navýšení kapacity domovů pro seniory v České republice, neboť jsou v nich dlouhé čekací lhůty a oproti jiným státům i menší počet domovů („Stát chce podpořit sociální služby, které umožní seniorům žít co nejdéle doma,“ 2014). Seniorům rovněž nezbývají peníze na větší úspory a problém mohou znamenat větší jednorázové výdaje. Ale v porovnání s ostatními státy (viz kapitola 7) si čeští seniori stojí na poměrně dobré pozici a ve většině případů má jejich život dostačující životní úroveň, finančně jsou schopni pokrýt své primární náklady. Oblast výdajů na osobní zájmy je spíše otázkou stereotypu a zvyku seniorů a záleží tedy na konkrétním jednotlivci a na tom, jaký způsob života vedl před odchodem do penze.

Zdroje

Ceník DSML. (n.d.). Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou Mariánské Lázně. Dostupné online na: <http://www.dsml.cz/wp-content/uploads/2017/03/DS-CEN%C3%8DK-OD-1.-1.-2017.pdf>

Ceník za ubytování a stravu. (n.d.). Domov pro seniory Chodov. Dostupné online na: <http://www.seniordomov.cz/poskytovane-sluzby/cenik-za-ubytovani-a-stravu>

Divinová, J. (2017). *Pražanům ukrojí nájem 70 % procent mzdy, v některých krajích „jen“ polovinu.* Ekonomika idnes. Dostupné online na: https://ekonomika.idnes.cz/cesko-bydleni-najmy-04k-/ekonomika.aspx?c=A170822_204104_ekonomika_fka

Domácnosti seniorů. (2011). Český statistický úřad. Dostupné online na: <https://www.czso.cz/csu/czso/6b004993af>

Důchodci v Česku nebo v jiných zemích? (2018). Money Mag. Dostupné online na: <http://moneymag.cz/duchody-penze/9286-kdo-se-ma-lepe-duchodci-v-cesku-nebo-v-jinych-zemich>

Důchody v roce 2018. (2017). Euro zprávy. Dostupné online na: <http://domaci.eurozpravy.cz/duchody/192557-duchody-v-roce-2018-chudi-budou-mit-mene-bohati-zbohatnou-jeste-vic/>

Dům s pečovatelskou službou. (n.d.) Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou Mariánské Lázně. Dostupné online na: <http://www.dsml.cz/dum-s-pecovatelskou-sluzbou/>

Gajdušková, T. (2015). *Role zdravotně sociálního pracovníka.* Odborný časopis Sociální služby. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. 19 (1).

Giddens, A. (2013). *Sociologie.* Praha: Argo

Haškovcová, H. (2012). *Sociální gerontologie aneb Seniori mezi námi*. Praha: Galén

Hájková, M. (2017). *Změny v penzích*. Peníze. Dostupné online na: <https://www.penize.cz/starobni-duchod/322793-zmeny-v-penzich-do-duchodu-nejpozdeji-v-65-letech-a-pet-stovek-navic>

Hnilica, K. (2006). *Diagnóza a věk moderují vztah mezi zdravím, emočním životem a spokojeností se životem*. Časopis Československá psychologie. 50 (6).

Jiříčka, J. (2013). *Non stop pečují o seniory. Schází jim jistota návratu do práce i uznání*. Idnes. Dostupné online na: https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-o-domaci-peci-o-seniory-doj-domaci.aspx?c=A130919_150833_domaci_jj

Kadlec, J. (2015). *Dluhová problematika v terénních sociálních službách*. Praha: Česká asociace pečovatelské služby

Kalkulačka ro orientační výpočet starobního důchodu. (n.d.). Česká správa sociálního zabezpečení. Dostupné na: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobniho-duchodu.htm>

Kapacita DSML. (n.d.). Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou Mariánské Lázně. Dostupné online na: <http://www.dsml.cz/kapacita/>

Klička, J. (2015). *Důchody v ČR*. Deník. Dostupné online na: <https://www.denik.cz/ekonomika/duchody-v-cr-polovina-lidi-nema-ani-11-tisic-20151002.html>

Laňková, R. (2016). *Adopce osamělých seniorů*. Dobrovolník. Dostupné online na: <https://www.dobrovolnik.cz/prilezitost/adopce-osamelych-senioru>

Mapa exekucí. (2017). Mapa exekucí. Dostupné online na: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Mašková, M. (Ed.). (2006). *Postavení a diskriminace seniorů v České republice*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Národní program přípravy na stárnutí na období 2013 až 2017. (2012). Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné online na: <https://www.mpsv.cz/cs/13113>

Natixis Global Asset Manage. (2018). *Study: Retirement security not just the responsibility of individuals*. Natixis investment managers. Dostupné online na: <https://www2.im.natixis.com/global/1250227335641/Global+Retirement+Index>

Některé okamžiky života v domově pro seniory. (2015). Veřejný ochránce práv. Dostupné online na: <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/domovy-pro-seniory-nektere-okamziky-zivota-v-domove-pro-seniory/>

Němečková & Šimek & Štyglerová. (n.d.). *Stárnutí se nevyhneme*. Český statistický úřad. Dostupné online na: <https://www.czso.cz/csu/czso/ea002b5947>

Plníme přání seniorům. (2017). Časopis Sociální služby. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. 19 (1).

Příspěvek na péči by mohl stoupnout až na 19 200 Kč. (2017). Aktuálně. Dostupné online na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/novela-zakona-o-socialnich-sluzbach-slibuje-zvysit-prispevek/r~2f1bac2a06fe11e78ad70025900fea04/>

Příspěvek na péči o osobu blízkou. (2017). Příspěvky v roce 2017. Dostupné online na: <https://www.prispevky.cz/zdravotne-postizeni/prispevek-na-peci>

Raška, J. (2013). *Stárnutí populace a jeho důsledky*. Portál pro aktivní seniory. Dostupné online na: <https://www.i60.cz/clanek/detail/6424/starnuti-populace-a-jeho-dusledky>

Senioři. (2013). Český statistický úřad. Dostupné online na: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori>

Sněmovna schválila snížení limitů pro doplatky za léky pro seniory a děti. (2017). Zdravotnický deník. Dostupné online na: <http://www.zdravotnickydenik.cz/2017/06/snemovna-schvalila-snizeni-limitu-doplatky-za-leky-seniory-deti/>

Sovová, E. (2016). *Důchodové rozdíly v Česku.* Idnes Finance. Dostupné online na: https://finance.idnes.cz/rozpeti-starobnich-penzi-v-cr-dkp-penze.aspx?c=A161013_110834_penze_sov

Stárnutí. (n.d.). Demografie. Dostupné online na: http://www.demografie.info/?cz_starnuti=

Starobní důchody. (n.d.). Česká správa sociálního zabezpečení. Dostupné online na: <http://www.cssz.cz/cz/duchodci>

Stát chce podpořit sociální služby, které umožní seniorům žít co nejdéle doma. (2014). Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné online na: <https://www.mpsv.cz/cs/17904>

Tomeš, I & Šámalová, K. & kol. (2017). *Sociální souvislosti aktivního stáří.* Praha: Karolinum, Univerzita Karlova

Vdovský nebo vdovecký důchod. (2013). Česká správa sociálního zabezpečení. Dostupné online na: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013>

Věk odchodu do důchodu. (2014). Aktuálně. Dostupné online na: <https://www.aktualne.cz/wiki/finance/vek-odchodu-do-duchodu-tabulka/r~i:wiki:1878/?redirected=1510925774>

Vidovicová, L. (2017). *Když je dobře nejstarším.* Časopis Vlasta. Praha: Vltava Labe média, a.s.

Volejníčková, R. (2015). *Genderové nerovnosti v odměňování a důchodech*. Praha: Gender studies

Zadluženost seniorů stoupá. (2018). Chytré oddlužení. Dostupné online na: <http://chytrooddluzeni.cz/zadluzenost-senioru-stoupa/>

Zámečník, P. (2008). *Jaký by měl být nájem?* Hypoindex. Dostupné online na: <https://www.hypoindex.cz/clanky/jaky-by-mel-byt-najem/>

Ženy a muži v datech. (2015). Český statistický úřad. Dostupné online na: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2015>

Seznam příloh

Příloha 1

Mezinárodní srovnání úrovně života seniorů

Pořadí	Země	Zdravotní index	Finanční a důchodový index	Kvalita života	Index materiálního zabezpečení	Celkový důchodový index
1	Norsko	90%	72%	91%	95%	86%
2	Švýcarsko	88%	77%	92%	80%	84%
3	Island	86%	68%	88%	81%	80%
4	Nový Zéland	85%	78%	90%	68%	80%
5	Švédsko	86%	68%	91%	74%	79%
6	Austrálie	86%	77%	81%	70%	78%
7	Německo	87%	67%	82%	80%	78%
8	Nizozemsko	91%	68%	80%	76%	78%
9	Rakousko	86%	63%	86%	77%	77%
10	Kanada	87%	73%	82%	70%	77%
11	Finsko	82%	66%	91%	72%	77%
12	Dánsko	85%	59%	92%	75%	77%
13	Lusembursko	92%	69%	75%	71%	76%
14	USA	87%	71%	79%	59%	73%
15	Belgie	82%	61%	78%	71%	73%
16	Irsko	83%	68%	82%	58%	72%
17	Velká Británie	84%	56%	80%	68%	71%
18	Česká republika	71%	67%	74%	73%	71%
19	Izrael	77%	69%	78%	62%	71%
20	Francie	89%	60%	78%	60%	71%
21	Japonsko	88%	55%	64%	76%	70%
22	Korea	72%	76%	52%	79%	69%
23	Malta	74%	65%	66%	71%	69%
24	Slovinsko	79%	62%	63%	67%	67%
25	Singapur	68%	79%	60%	56%	65%

91% - 100% 81% - 90% 71% - 80% 61% - 70% 51% - 60%

Zdroj: Natixis Global Asset Manage, 2018 (dle Money Mag, 2018)